

Kati Ylitalo

MENETELMÄT OMAOHJAAJATYÖN TUKENA LASTENSUOJELUN SIJAIS- HUOLLOSSA

”Luottamussuhteen luominen on kaiken perusta”

MENETELMÄT OMAOHJAAJATYÖN TUKENA LASTENSUOJELUN SIJAISSUOLLOSSA

”Luottamussuhteen luominen on kaiken perusta”

Kati Ylitalo
Opinnäytetyö
Syksy 2023
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma

Tekijä: Kati Ylitalo

Opinnäytetyön nimi: Menetelmät omaohjaajatyön tukena lastensuojelun sijaishuollossa

Työn ohjaajat: Harriet Tervonen & Päivi Onkalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2023

Sivumäärä: 51 + 4 liitettä

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa ja kuvailla yhteistyökumppanin lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä omaohjaajana työskentelevien ohjaajien kokemuksia menetelmien käytöstä omaohjaajatyön tukena. Yhteistyötaho voi halutessaan hyödyntää tutkimuksen tuloksia omaohjaajatyön kehittämisessä. Tutkimuksen tietoperusta sisältää tietoa laitospuolesta sijaishuollosta, sijaishuoltoa ohjaavista orientaatioista, omaohjaajuudesta sekä omaohjaajuuden tukena käytettävistä menetelmistä.

Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluina teema-haastattelun menetelmin. Haastattelun tavoitteena oli kerätä omaohjaajien käytännön kokemuksia menetelmien käytöstä ammattilaisen näkökulmasta. Aineiston analyysi toteutettiin teemoittamalla.

Tutkimuksen tulokset jakautuivat neljään pääteemaan, joita olivat luottamus, lapsen sijoituksen syy ja historian merkitys menetelmien käytössä, työyhteisön vaikutus menetelmien käytössä sekä menetelmien käyttö sijaishuollon arjessa.

Lastensuojelun sijaishuollossa omaohjaajina työskentelevien ammattilaisten kokemuksen perusteella saadun tutkimustulosten johtopäätöksenä voidaan pitää omaohjaajan ja sijoitetun lapsen välisen luottamussuhteen tärkeyden ja lapsen historian vaikutuksen luottamussuhteen syntyyn. Omaohjaajina työskentelevät ammattilaiset näkivät myös työskentelyyn ja erityisesti menetelmien käyttöön vaikuttavan myös työyhteisön ja työparien asennoitumisen ja työskentelytavat. Haastateltavien kokemuksen mukaan menetelmät vaativat perehtyneisyyttä ja osaamista soveltaa menetelmiä käytäntöön. Lisäksi menetelmien käyttöön ja niiden valintaan vaikuttavat lapsen sijoituksen kesto ja sijoituksen vaihe sekä lapsen asennoituminen menetelmien käyttöön.

Asiasanat: sijaishuolto, omaohjaajuus, menetelmät

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Author: Kati Ylitalo

Title of thesis: Methods to support personal key work in child welfare foster care

Supervisors: Harriet Tervonen & Päivi Onkalo

Term and year when the thesis was submitted: Fall 2023 Number of pages: 51 + 4

The aim of this thesis was to map and describe the private partners child welfare foster care units' personal key workers experience and knowledge of methods supporting the personal key workers' work. The private partner of this thesis can use the results of this thesis in the development of its personal key workers' work. The theoretical framework contains information on institutional foster care, the orientations of foster care, personal key work, and methods to support personal key work.

This thesis has been carried out as qualitative research. The material was collected as individual interviews using the theme interview methods. The aim of the interviews was to collect the practical experience of personal key workers in the use of methods from a professional perspective. The material was analysed using thematic analysis.

The main results of this research were divided into four main themes, which were trust, the reason for the foster care placement and the importance of child's history using methods, the influence of the working community in the use of the methods and the use of methods in the daily life in foster care.

Based on the experience of professionals working as personal key workers in institutional foster care, the results of the research can be concluded to the importance of the relationship of trust between the personal key worker and the child and the impact of the child's history creating the relationship of trust. Professionals working as personal key workers also saw the attitude and working methods of the working community and the work partners affect their work and the usage of methods. According to the experience of the interviewees, the methods require familiarity and competence to apply the methods to practice. In addition, the use of methods and the choice of methods are affected by the duration and stage of the child's placement as well as the child's attitude towards the use of methods.

Keywords: foster care, personal key worker, methods

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LAITOSMUOTOINEN SIJAISHUOLTO	8
2.1	Sijaishuollon laatu	9
2.2	Lastensuojelun sijaishuollon orientaatiot	10
2.3	Terapeuttinen orientaatio	11
2.4	Sosiaalipedagoginen orientaatio	12
3	OMAOHJAAJUUS LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA	14
3.1	Omaohjaaja osana lastensuojelulaitoksen työyhteisöä	16
3.2	Menetelmät, niiden monimuotoisuus ja käytön tarkoitus	17
3.3	Menetelmät omaohjaajatyön tukena	19
4	AIEMMAT TUTKIMUKSET	21
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	22
5.1	Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tehtävä	22
5.2	Teemahaastattelu tutkimusaineiston keruumenetelmänä	23
5.3	Tutkimuksen aineiston analysointi	26
5.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	26
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
6.1	Luottamus	30
6.2	Lapsen sijoituksen syy ja historian merkitys menetelmien käytössä	32
6.3	Työyhteisön vaikutus menetelmien käytössä	34
6.4	Menetelmien käyttö sijaishuollon arjessa	35
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
8	POHDINTA	43
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Keväällä 2019 toteutetun kouluterveyskyselyn pohjalta tehdyssä työpaperissa Ikonen, Eriksson ja Heino kiinnittivät huomiota sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kyselyn tulokset kertoivat, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi eroaa monella tapaa muulla tavalla asuvien lasten ja nuorten hyvinvointiin verrattuna. Sijoitetut nuoret ovat yleisesti vähemmän tyytyväisiä elämäänsä, he kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi ja heillä on enemmän mielen hyvinvointiin liittyviä haasteita kuin ikätovereillaan ja heillä on yleisemmin haasteita koulunkäynnissä ja opiskelussa. Tulokset osoittavat sen, että sijoitettujen lasten hyvinvoinnin tukemisessa on paljon tehtävää ja tämä vaatii sijaishuoltopaikoilta kehittymistä ja sijaishuollon työntekijöiltä osaamista vaativassa tehtävässään. (Ikonen, Eriksson & Heino 2020, 17–18, 38–39.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut lastensuojelun laatusuosituksen, joka pitää sisällään kaksitoista laatukriteeriä, joiden keskiössä on lapsen etu ja hänen huomioimisensa yksilönä. Yhdeksi lapsen sijaishuoltopaikan arjen toimijaksi on mainittu omaohjaaja. Sijaishuollon kriteeriksi on kirjattu, että sijoitettu lapsi saa sijaishuoltopaikassa tukea kasvuunsa ja kehitykseensä ja sijaishuoltopaikassa on lasta arvostava ja kannustava ilmapiiri. Käytännössä tämä tarkoittaa, että omaohjaajan tehtävänä ja vastuuna on suhteen luominen sijoitettuun lapseen siten, että hän oppii tuntemaan lapsen. Lisäksi omaohjaajan tehtävänä on lapsen positiivisen minäkuvan rakentamisen tukeminen. Omaohjaajan tehtävänä on lapsen kuntoutumisen sekä identiteetin rakentumisen tukeminen ja lapsen elämäntarinan työstäminen yhdessä lapsen kanssa. Lasta tulee kohdella siten, että lapsi saa osakseen turvaa, ymmärrystä ja hellyyttä ja että hänen osallisuuttaan ja mielipiteen ilmaisuaan tuetaan. Lisäksi laatukriteereihin on kirjattu, että omaohjaajan tulee huolehtia ja vastata oman ammatillisen osaamisen ylläpidosta ja kehittämisestä. (Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 65–67.)

Omaohjaajuutta kuvataan ihmissuhdeperustaisena menetelmänä, joka ottaa vaikutteita psykologian, psykiatrian ja psykoterapian viitekehysistä ja käsitteistöistä. Omaohjaajatyön merkitystä tarkastellaan persoonallisuus- ja kehityspsykologian ja kiintymyssuhdeteorian kautta. Omaohjaaja toteuttaa yhdessä muiden lastensuojelulaitoksen ammattilaisten kanssa suunnitelmallista ja järjestelmällistä lapsen kasvatusta ja hoitoa. (Tiili 2020, 96.)

Kirsi Kaikko ja Leila Friis ovat todenneet kirjassa Lastensuojelun ytimissä, kappaleessa Menetelmät lastensuojelun tukena ”Menetelmät ja niiden taustateoriat ohjaavat työntekijöiden tapoja olla vuorovaikutuksessa” (2012, 108). Erilaiset työmenetelmät työvälineinä siis luovat sosiaalialan asiakastyön pohjan.

Tämä tutkimustyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja sen tavoitteena on kartoittaa ja kuvailla omaohjaajien käyttämiä menetelmiä ja kokemuksia menetelmien käytöstä omaohjaajatyön tukena. Tutkimuksesta saatua tietoa opinnäytetyön yhteistyökumppani voi jatkossa hyödyntää esimerkiksi omaohjaajatyön kehittämisessä ja lisäkoulutuksen hankkimisessa työntekijöille.

Yhteistyökumppanina on valtakunnallisesti ja kattavasti sosiaalipalveluja järjestävä yritys. Palveluja tarjotaan lapsille, nuorille, aikuisille, perheille, vammaisille, mielenterveys- ja päihdekuntoutujille sekä ikääntyneille. Lisäksi tarjolla on työllistämispalveluja haasteellisessa työmarkkina-asemassa oleville ja osatyökykyisille. Yrityksen tavoitteena on tuottaa vaikuttavia palveluja, jotka vahvistavat tukea tarvitsevan ihmisen toimintakykyä ja hänen osallisuuttaan omassa elämässään. Yhteistyökumppani tarjoaa laitospuotoisen sijaishuollon palveluja. Laitospuotoisen sijaishuollon tarkoituksena on tarjota laadukasta hoitoa ja kasvua ympärivuorokautisesti, hyvää ja turvallista arkea lapsen yksilöllinen elämäntilanne ja tarpeet huomioon ottaen. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan kasvatuksellista tietoa ja menetelmällistä osaamista. (Timonen-Kallio ym. 2017, 13–14.)

Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat laitospuotoinen sijaishuolto, omaohjaajuus sekä menetelmät. Koska tutkimustyön aiheena ovat menetelmät omaohjaajuuden tukena laitospuotoisessa sijaishuollossa, on tutkimuksen tietoperustaa varten täytynyt hankkia tietoa laitospuotoisesta sijaishuollosta, omaohjaajuudesta ja menetelmistä. Tietoa on hankittu tutustumalla kirjallisuuteen ja aiheista tehtyihin tutkimuksiin ja niiden raportteihin. Lastensuojelun sijaishuoltoa on tarkasteltu terapeutin sekä sosiaalipedagogisen, eli kuntouttavan ja kasvattavan sijaishuollon näkökulmien kautta.

2 LAITOSMUOTOINEN SIJAISHUOLTO

Lastensuojelun sijaishuollolla tarkoitetaan kodin ulkopuolella tapahtuvaa lapsen hoidon järjestämistä ja lapsen kasvattamista. Lastensuojelun sijaishuollon järjestäminen voi tapahtua avohuollon tarjoamana tukitoimena. Avohuollon tukitoimena järjestettävässä sijoituksessa lapselle tarjotaan perhehoitoa, joka voi olla tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa. Sijoitus voi olla myös laitoshuoltoa, johon osallistuu lapsen vanhemmat, huoltajat tai muut henkilöt, jotka ovat vastuussa lasten hoidosta ja kasvatuksesta. Lapsi voidaan myös sijoittaa lyhytaikaisesti yksin avohuollon tukitoimena, mikäli lapsen etu sitä vaatii. Lapsen sijoittaminen lyhytaikaisesti yksin edellyttää, että se on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai jos lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö on estynyt väliaikaisesti sairauden tai muun vastaavan syyn takia. (Räty 2019, 328–330.)

Sijaishuolto järjestetään ja lapsi otetaan hyvinvointialueen huostaan, jos lapsen kasvuolosuhteet tai huolenpito aiheuttaa uhkaa lapsen terveydelle tai vaarantaa lapsen kehitystä vakavasti. Lapsi voi myös itse vaarantaa terveytensä ja kehityksensä käyttämällä päihteitä tai tekemällä rikoksen, jota ei voida pitää vähäisenä. Sijaishuoltoa voidaan järjestää lapselle vain sellaisissa tapauksissa, missä avohuollon toimenpiteet ovat riittämättömiä ja sijaishuollon on arvioitu olevan lapsen edun mukaisia. (Räty 2019, 365–376.) Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valitsee parhaiten lapsen tarpeita vastaavan sijaishuoltopaikan ja valmistelee lapsen sijoittamisen sijaishuoltopaikkaan. Sijaishuoltopaikkoja voivat olla muun muassa perhehoito, ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos tai muu lapsen tarpeen mukainen hoito, esimerkiksi sijoitus sukulaisen tai muun läheisen luo. (Saastamoinen 2010, 7.)

Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit, koulukodit, vastaanottokodit ja nuorisokodit. Lapsen oireilun ollessa erityisen haastavaa ja tilanteen edellyttäessä erityistä ammatillista osaamista, lastensuojelulaitos on usein paras ratkaisu. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnan tulee kyetä työskennellä vaativissa tilanteissa sekä henkilökunnalta vaaditaan laaja-alaista ammattitaitoa. Lastensuojelulaitoksia ylläpitävät lähinnä valtio, kunnat tai yksityiset tahot. Lastensuojelulaitoksen ylläpitäminen edellyttää toimilupaa, mutta laitoshuollolle asetetut edellytykset on väljästi säädeltyjä. (Saastamoinen 2010, 10–11, 90.)

Lastensuojelulaitoksista käytettävät nimitykset ovat monenkirjavia ja nimestä on usein vaikea päätellä, millaisesta lastensuojelulaitoksesta on kyse. Puhutaan nuorisokodeista, pienryhmäkodeista, perheryhmäkodeista, lastenkodeista, perhetukiyksiköistä ja yhteisökodeista. Nimien perusteella on vaikea päätellä, millaisia puitteita laitoksissa on, mitä toimintaperiaatteita ja toimintakäytäntöjä siellä toteutetaan, tai millaisiin lastensuojelullisiin tarpeisiin siellä vastataan. (Laakso 2012, 131.)

Sijoitetut lapset ja nuoret oireilevat monin eri tavoin ja he tarvitsevat apua ja tukea esimerkiksi päihde-, käytöshäiriö- ja mielenterveysongelmiin. Mitä voimakkaampaa oireilu on, sitä intensiivisempää hoitoa sijoitettu lapsi tarvitsee, siksi laitokseen tulee varata riittävät ja hoidon tarpeeseen vastaavat resurssit ja henkilökuntaa. Tämän vuoksi pienet yksiköt eivät voi tuottaa kaikkein vaativimpia laitoshoidon palveluita. Lastensuojelulaitoksissa on tavoiteltu kodinomaisuutta ja sijoitetun lasten enimmäismäärällä pyritään turvaamaan lapsen mahdollisuudet riittävään vuorovaikutukseen hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa. Lisäksi sopeutumisen ja kuntoutumisen mahdollisuudet heikkenevät ryhmäkoon kasvaessa. (Saastamoinen 2010, 93–94; Timonen-Kallio ym. 2017, 14.)

Sijaishuollon tehtävänä nähdään lasten arjen mahdollistaminen. Tämän lisäksi sijaishuollossa pyritään tukemaan lapselle tärkeiden suhteiden rakentumista ja ylläpitoa. Sijaishuollon tehtävänä on myös hoitaa, kuntouttaa ja kasvattaa sijoitettua lasta. Lasten tulee saada kokemus, että laitosmuotoinen sijaishuolto antaa heille jotain sellaista myönteistä, mitä kotona asumalla ei ole ollut mahdollista saada. Lasten tulisi oppia välineellisiä taitoja elämässä selviytymiseen ja heidän tarpeisiinsa tulee vastata. Se miten määritellään ”tavallinen arki” asettaa ehtoja sijaishuollon työntekijöiden pätevyysvaatimuksille. (Pösö 2004, 206–207, 210–211.)

2.1 Sijaishuollon laatu

Lastensuojelua ja sijaishuoltoa tarkastellaan usein laatuluokituksen ja laatukriteerien kautta. Lastensuojelun sijaishuollon ja sen laadun kehittäminen on jatkuva prosessi, lastensuojelun sijaishuollon on pysyttävä mukautumaan lasten, nuorten ja yhteiskunnan muuttuviin tilanteisiin. Laatukriteerien tarkoituksena on varmistaa lapsen edun toteutuminen ja laatukriteerit toimivat myös työyhteisöjen ja työntekijöiden eduksi. Sijaishuollon tulee olla laadultaan sellaista, että se saavuttaa sijais-

huollolle annetut tavoitteet ja, että se vastaa sijoitetun lapsen tarpeisiin ja tämä vaatii sijaishuolto-laitoksien arviointia kokonaisuutena. (Laaksonen 2004, 256–258; Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 38, 48–59.)

Laadukkaan sijaishuollon kriteereinä voidaan pitää asiakaslähtöisyyttä, kirjattua toiminta-ajatusta, kuvattuja prosesseja, prosesseja tukevia rakenteita ja jatkuvaa arviointia. Koska sijaishuollon lähtökohtana on asiakkaan tarpeisiin vastaaminen, tulee toiminnan olla asiakaslähtöistä, läpinäkyvää ja avointa. Toiminnalle on määritelty arvot ja tavoitteet, jotka määrittävät työntekijöiden perustehtävät. Perustehtävää toteutetaan yhdessä sovitulla toimintatavoilla ja työmenetelmillä ja perustehtävän toteutumiseksi on järjestettävä resursseja, kuten riittävä määrä työntekijöitä ja koulutusta sekä työnohjausta. Sijaishuollon toimintaa tarkasteltaessa tulee voida vastata kysymyksiin: miksi tehdään, mitä tehdään ja miten tehdään? Kaikkea tätä tulee arvioida jatkuvasti, jotta nähdään toteutuvatko asetetut tavoitteet ja syntykö laadukasta sijaishuoltoa. Arvioitaessa tulee vastata kysymyksiin: teemmekö oikeita asioita, teemmekö oikeat asiat oikein ja saammeko aikaan sitä, mitä haluamme? (Laaksonen 2004, 256–258; Malja, Puustinen-Korhonen, Petrelius & Eriksson 2019, 38, 48–59.)

Laitosmuotoisen sijaishuollon pätevyysvaatimuksien aste vaihtelee laitoksien välillä ja henkilöstön erilaiset koulutustaustat voivat vaikuttaa ja johtaa työntekijöiden välisiin osaamiseroihin. Laitoshoidon laadun kehittämisessä kriittisiä tekijöitä ovat henkilöstön monet koulutustaustat ja henkilöstön vaihtuvuus. Lastensuojelun sijaishuoltoon tähtäävät koulutukset eivät ole riittävän yhtenäisiä ja koulutusten opetussisällöt ovat liian vähäisiä. Tämä vaikuttaa työntekijöiden osaamiseen. (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 15.)

2.2 Lastensuojelun sijaishuollon orientaatiot

Erilaisia työmenetelmiä on kehitetty erityisesti vaikeahoitoisten lasten ja nuorten kuntoutukseen ja lastensuojelulaitosten tehtävää onkin kuvailtu käsitteillä korvaava ja korjaava työ. Laitosten tehtävänä on huolehtia kasvatuksesta ja huolenpidosta, korvata se työ, mikä perinteisesti on vanhempien harteilla. Laitosten tehtävänä on myös korjata lapselle aiheutuneet seuraukset kasvuympäristön ongelmista. Laitosmuotoinen sijaishuolto on monisisältöinen ja se vaatii laajaa tarkastelua. (Laakso 2012, 132–133; Pölkki 2004, 298.)

Lastensuojelulaitoksissa käytössä olevia menetelmiä on tutkittu kansainvälisesti ja tuloksista on koostettu yhteenveto laitostyön orientaatioista. Sijaishuoltoa tutkiessa korostuvat kuntouttavat ja kasvatukselliset orientaatiot. (Eronen & Laakso 2016, 3–4.) Lastensuojelun laitostyön orientaatioista, toimintamalleista ja niiden vaikuttavuudesta on olemassa kuitenkin vain vähäistä tutkimustietoa ja niistä puuttuu pitkäaikaisseuranta (Timonen-Kallio ym. 2017, 14).

Kuntouttavat, eli terapeutitset orientaatiot pyrkivät kehittämään laitoshoidon suuntaan, että entistä paremmin tunnistetaan erilaisissa tilanteissa olevien lasten erityisyydet. Sijoitetuilla lapsilla on tapahtunut elämässään traumaattisia tapahtumia ja näihin kokemuksiin pitäisi laitostyön vastata. Näitä kokemuksia pitäisi käsitellä niin, että lapsi ei tapahtumien takia vaurioituisi pysyvästi. Terapeutisiin orientaatioihin liittyy oleellisesti yhteistyö lapsen ja perheen kanssa sekä traumanäkökulma. (Eronen & Laakso 2016, 18.)

Kasvatuksellisissa orientaatioissa korostuu arki ja eläminen lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten kanssa ja näkemys jatkuvasta kehityksestä ja kasvusta. Kasvatuksellisessa orientaatiossa korostuu yhteisöllisyys ja kulttuurillisuus ja pedagoginen suhde. (Eronen & Laakso 2016, 22.)

2.3 Terapeuttinen orientaatio

Laitostyössä käytettävää terapeutista orientaatiota voidaan luonnehtia suunnitelmalliseksi, kasvatukselliseksi ja kuntouttavaksi toiminnaksi. Orientaatioon liittyy ajatus turvallisesta elinympäristöstä, joka tarjoaa tukea ja suojelua lapselle sekä mahdollistaa koulunkäynnin, sosiaalisten taitojen oppimisen ja kiinnittymisen eri yhteisöihin, palveluihin ja instituutioihin. Lastensuojelulaitoksen työntekijöiden vastuulla on arkinen huolenpito. Ohjaajien työskentelyssä vanhemmuuden kasvatustaidot ovat keskiössä. (Eronen & Laakso 2016, 18–19; Timonen-Kallio ym. 2017, 16–17.)

Terapeuttisessa orientaatiossa on viisi keskeistä periaatetta. Ensimmäinen periaate on lasten ja nuorten turvallisuus. ”Primum non nocere”, eli ensinnäkin, älä aiheuta harmia. Lähtökohtana on, että lastensuojelulaitoksen tulee olla lapsille ja nuorille turvallinen kasvuympäristö, jossa lapsen tai nuoren tulee kokea turvaa suhteessa ohjaajiin, muihin lapsiin ja ympäristöön. Turvallisuus perustuu huolella suunniteltuun ja toteutettuun, kasvuun ja kehitykseen uskovaan työskentelymalliin. Toinen periaatteena korostetaan yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. Sijoitetun lapsen ja hänen vanhempensa ja lähipiirinsä välistä yhteydenpitoa tulee tukea ja vahvistaa ja perheenjäsenten

osallisuutta ja osallistumista laitoksen arkeen tulee mahdollistaa ja tukea. Kolmantena periaatteena korostetaan palveluiden ankkuroimista lapsen normaaleihin, lähiympäristöön sijoittuviin yhteisöihin. Neljäs periaate korostaa, ettei kyseessä ole yksittäinen ohjelma vaan laajempi terapeuttilinen orientaatio, jossa korostuu eläminen, arjen jakaminen, oppiminen ja henkilökohtaiset ihmissuhteet. Viides periaate korostaa tutkimustietoon perustuvaa laitoshoidon kehittämistä ja tutkimista, jotta tunnustetaan sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeisiin vastaavia käytäntöjä. (Eronen & Laakso 2016, 19; Timonen-Kallio ym. 2017, 16–17; Whittaker ym. 2016, 96–98.) Koska terapeuttiliseen orientaatioon liittyy vahvasti traumanäkökulma, terapeuttilinen orientaatio tarkoittaa yksinkertaistetusti lapsen tukemista hänen kokemustensa vastaanottamisessa, niiden ymmärtämisessä ja työstämisessä. Lasta tuetaan rakentamaan elämästään johdonmukainen, yhteneväinen tarina ja häntä tuetaan tiedostamaan, ettei hän itse ole syyllinen kokemaansa. (Timonen-Kallio ym. 2017, 17.)

2.4 Sosiaalipedagoginen orientaatio

Sosiaalipedagogisessa orientaatioissa ihmisen kasvua tarkastellaan sosiaalisena ilmiönä, mutta siitä huolimatta sosiaalipedagoginen orientaatio ei ole vain yksilöorientoitunut työote, vaan sen käytössä tulisi huomioida koko laitossuhteiden kasvatuspotentiaalin käyttö lasten kasvun tukemisessa, toimijuuden vahvistamisessa ja osallisuudessa. Tavoitteena on tukea lapsia ja nuoria kiinnittymään yhteiskuntaan lähtökohdistaan riippumatta. Sosiaalipedagogista orientaatiota voidaan luonnehtia arkikeskeiseksi, yhteisen arjen jakamiseksi ja elämiseksi sijoitettujen lasten kanssa. Sosiaalipedagogisen orientaation luonteenpiirteitä ovat näkemys elinikäisestä kasvusta ja kehittämisestä, voimauttavan ja osallistavan ajatteluun ja muutokseen suuntautuminen, suhteen keskeinen merkitys kasvatustyössä ja kulttuurisuuden ja yhteisöllisyyden korostaminen. (Eronen & Laakso 2016, 22; Timonen-Kallio ym. 2017, 18.)

Sosiaalipedagogiseen orientaatioon perustuvassa työssä sijaishuollossa korostuvat lapsen omien vahvuuksien tukeminen, elämässä vastaan tulevien tilanteiden käsittely, tavallisten elämäntaitojen opettelu sekä toimijuuden vahvistaminen. Kasvatuksen tarkoituksena on vahvistaa sijoitettujen lasten toimijuutta sijoituksen jälkeistä itsenäistä elämää ajatellen ja antaa tarvittavia taitoja tarttua yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin. Yhteisöllisyys sosiaalipedagogisessa kasvatuksessa tarkoittaa, että lapsen itsetuntemusta ja vuorovaikutustaitoja kehitetään, jotta lapsi oppisi toimimaan ryhmässä ja ymmärtämään oman henkilökohtaisen vastuunsa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Sosiaalipedagogisen kasvatuksen edellytyksenä on pedagoginen suhde ja sen rakentaminen. Sosiaalipedagoginen kasvatus on huolenpitoa ja hoivaa sekä sitoutumista ja solidaarisuutta. (Eronen & Laakso 2016, 23; Timonen-Kallio ym. 2017, 17–18.)

3 OMAOHJAAJUUS LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA

Omahoitaja tai omaohjaaja on yleisesti lähes kaikissa Suomen lastensuojeluyksiköissä käytössä oleva työmenetelmä. Sijaishuollossa asiakkaana olevalle nimetään sijoituksen alussa omahoitaja, omatyöntekijä, oma aikuinen tai omaohjaaja. Tässä tutkimuksessa siitä käytetään käsitettä omaohjaaja. Lisäksi tässä tutkimuksessa sijoitetusta lapsesta ja nuoresta käytetään yhteistä nimitystä lapsi.

Omaohjaajuudella tarkoitetaan yleisesti ottaen suunnitelmallista ja järjestelmällistä lapsen kasvatusta ja hoitoa. Omaohjaajan ensisijaisena tehtävä on huolehtia sijoitetun lapsen asioista ja ajaa lapsen etuja, koska omaohjaaja tuntee lapsen ja lapsen asiat parhaiten. Omaohjaaja ei kuitenkaan työskentele yksin vaan koko kasvattajayhteisön ja muiden lapsen hoitoon tarvittaessa osallistuvien asiantuntijoiden kanssa. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.) Omaohjaajien työnkuva voi vaihdella eri yksiköissä, eikä omaohjaajuudelle siis ole olemassa yhtä tarkkaa määritelmää. Omaohjaajajamenetelmää pidetään kuitenkin yksilökohtaisena kasvatusta- ja hoitomenetelmänä. Omaohjaajalta odotetaan sitoutumista pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen hoitamiseen, kasvattamiseen ja kuntouttamiseen. Omaohjaajan työ alkaa lapsen saapuessa yksikköön. Omaohjaaja laatii alkuarvioinnin ja hoito- ja kasvatussuunnitelmat ja hoitaa niiden päivittämisen. Omaohjaajan työ päättyy lopulta sijoituksen päättyessä loppuarvioinnin tekemiseen. (Kyrönseppä, Rautiainen & Airio 1990, 7; Karppinen 2000, 14, 17–18.)

Omaohjaajan tehtäviin kuuluu lapsen arjen jäsentäminen, arjen asioiden hoitaminen sekä toimiminen yhteistyössä sijoituspaikan ja lapsen kodin ja huoltajien välillä, jotta lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta tuetaan. Omaohjaajalla on suuri vaikutus käytännön asioiden, kuten terveydenhuollon, terapian ja koulun sujumiseen. Sen lisäksi omaohjaajan huolehtiessa lapsen asioista lapselle tulee omaohjaajaan luottamussuhde, jolla on suuri psykologinen merkitys. Lapsella on siis joku, joka vastaa hänen asioistaan ja pitää koko ajan lasta mielessään. Tämän takia myös omaohjaajan vaihtumisella on lapselle suuri merkitys ja mahdollisista muutoksista tulisi puhua mahdollisimman perusteellisesti ja riittävän monta kertaa. (Sinkkonen 2015, 241.) Asioiden hoitamisen ja lapsen etujen ajamisen lisäksi omaohjaajan tärkein ja ensisijaisin tehtävä on muodostaa turvallinen ja korjaava kiintymyssuhde, koska pysyvät myönteiset muutokset tarvitsevat turvallista vuorovaikutusta ja aitoa kohtaamista. Kiintymyssuhteen muodostuminen ja aidon ja kunnioittavan kohtaa-

misen toteutuminen vaatii omaohjaajalta hyviä vuorovaikutustaitoja sekä kykyä asettua toisen ihmisen asemaan. Kiintymyssuhteen luominen edellyttää vuorovaikutusta lapsen ja omaohjaajan välillä. Kiintymyssuhteen luominen tapahtuu arkipäivän tilanteissa, mutta se vaatii myös kahdenkeskistä aikaa sijoitetun lapsen ja omaohjaajan välillä. Laitoshuollon arjessa omaohjaajan rooli ihmisen suhteen tarjoajana ja sijoitetun nuoren kasvun, toipumisen ja kuntoutumisen tukena voi olla hyvin merkittävä. Lapsi tai nuori ei valitse itse omaohjaajaansa, vaan tehtävään nimetään ohjaaja jo ennen sijoituksen alkamista ja tämä voi muodostua haasteeksi luottamussuhdetta luotaessa. (Tiili 2020, 109; Timonen-Kallio ym. 2017, 26; Sinkkonen 2015, 241, 247.)

Sijaishuoltoon tulleet lapset kokevat usein toivottomuutta ja heidän uskonsa tulevaisuuteen on heikko, heidän kokemuksensa on luonut heille käsityksen omasta huonoudesta. Sijoitetun lapsen kanssa toimivan aikuisen tulisi nähdä hyvä lapsessa sekä hänen kykynsä ja mahdollisuutensa, jotta lapselle voisi syntyä toivoa tulevaisuudesta. Toivon syntyminen edellyttää luottamussuhteen syntymistä, sillä sen varaan sijoitettu lapsi voi rakentaa toivoa ja uskoa itseensä. Lapsen tulee saada osakseen ehdotonta hyväksymistä ja myötätuntoa, jotta hän itse voisi nähdä itsensä myönteisessä valossa. Omaohjaajan tehtävä onkin olla luomassa ja vahvistamassa nuoren kokemusta omasta ihmisarvostaan ja myönteisestä minäkuvasta perushoidon ja turvallisuuden tarjoamisen rinnalla. (Partanen 2005, 13, 22.)

Omaohjaajan tulee työskentelyssään huomioida lapsi yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti ja omaohjaajan tulee tunnistaa lapsi oman elämänsä parhaaksi asiantuntijaksi, jolla on oma persoonansa ja historiansa. Omaohjaajan tulee tutustua sijoitettuun lapseen ollakseen perillä lapsen aiemmista vaiheista, elämäntapahtumista, esimerkiksi muutoista, sekä kaikista lapselle tehdyistä tutkimuksista. Omaohjaajalla tulee olla riittävää osaamista lapsen käytöksen havainnointiin ja hänellä tulee olla kykyä tunnistaa lapsen käytöksessä varhaisen vuorovaikutuksen puuttumisesta ja traumakokemuksista johtuvaa häiriökäyttäytymistä. Omaohjaajalla tulee olla osaamista löytää ja vahvistaa sijoitetun lapsen positiivista käsitystä minuudesta sekä tukea hänen voimavarojaan ja toimijuuttaan. (Timonen-Kallio ym. 2017, 27; Sinkkonen 2015, 241.)

Sijaishuollossa tapahtuva kasvatustyö voidaan jakaa tietoiseen, ammatilliseen ja julkiseen omaohjaajasuhteen kautta. Tietoisessa kasvatustyössä omaohjaajatyö muodostuu tunnesiteeksi, mutta suhdetta säätelee asiakassuunnitelman, hoito- ja kasvatussuunnitelman ja yhteisten sopimusten perusteella tehdyt päätökset. Ammatillisessa kasvatustyössä omaohjaaja voi joutua erilaisten tun-

teiden ja odotusten kohteeksi, jolloin omaohjaajan on kyettävä ammatillisesti tarkastelemaan hänen ja sijoitetun lapsen välistä vuorovaikutusta, jotta hän voi auttaa ja tukea lasta. Tunnettujen ja tutkittujen kasvua, kehitystä ja häiriöitä kuvaavien teorioiden kautta tarkasteltaessa ymmärrys lapsen käytökseen lisääntyy ja ymmärryksen lisääntyessä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin on mahdollista vastata. Julkisessa kasvatustyössä omaohjaaja on työyhteisönsä jäsen ja hän on velvollinen pitämään muut työryhmän jäsenet tietoisena lapsen asioissa hoidon jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden jatkumiseksi. (Timonen-Kallio ym. 2017, 26.)

Omaohjaajan työhön voi kohdistua monenlaista painetta ja sijoitettu nuori voikin osoittaa omaohjaajaansa kohtaan erilaisia negatiivisia tunteita. Hän voi tuottaa puhetta pettymyksestä ja toivoa omaohjaajansa vaihtoa ja ilmaista tunteitaan hallitsemattomasti ja jopa raivoisesti. Usein negatiiviseksi koetut tunteet kohdistetaan juuri omaohjaajaan ja lapsi olettaa, että hänet hylätään. Omaohjaajan tehtävänä onkin sietää ja ottaa vastaan lapsen tunteita ja auttaa lasta työstämään ja ymmärtämään niitä. Lapsen koeteltua riittävästi omaohjaajansa kestävyyttä ja saatuaan kokemuksen, ettei omaohjaaja luovuta ja hylkää, lapsi uskaltaa vähitellen muodostaa suhdetta omaohjaajaansa. (Sinkkonen 2015, 241–242.)

Kirjallisuutta ja teoksia, joissa käsitellään vain omaohjaajan työtä tai omaohjaajuutta, on vähän ja useat teokset ovat tehty 1990-luvulla. Omaohjaajuutta on kuitenkin alettu käsitellä erilaisissa lastensuojelun laitospasvatuksen mallinnuksissa, mutta omaohjaajatyölle ei ole olemassa määräyksiä tai esimerkiksi lainsäädännön ohjaamia ohjeistuksia eikä omaohjaajatyössä käytettäviä menetelmiä ja menetelmäosaamista ole juurikaan koostettu yhteneväiseksi tiedoksi. Omaohjaajatyön ja lähikasvatuksen eli laitoshuollon arjen käytäntöjen tarkastelu on tutkimusten valossa olematonta. (Timonen-Kallio 2007, 53.)

3.1 Omaohjaaja osana lastensuojelulaitoksen työyhteisöä

Koska omaohjaaja työskentelee koko kasvattajayhteisön kanssa, vaikuttaa koko työyhteisö omaohjaajan työhön. Jotta työyhteisö voisi toimia, pitää työyhteisössä olla selvillä siitä, mitä varten työtä tehdään. Jos perustehtävä on abstrakti tai vaikeasti määriteltävissä, voi työyhteisön tehtävistä ja tavoitteista syntyä erimielisyyttä. Kun työn sisältö on käsitteellistä ja sen tarkka rajaaminen on vai-

keaa, on vaarana, että työn perustehtävä ymmärretään eri tavalla eri henkilöiden toimesta ja yhteinen työn tavoite hämärtyy. Työyhteisössä tulisikin käydä jatkuvaa keskustelua, tarkentaa yhteistä tehtävää ja tavoitetta, jonka vuoksi töitä tehdään. (Järvinen, 2008, 49–54.)

Omaohjaajatyössä käytettävien menetelmien koulutus tulisi kohdistaa organisaation toimintaan systemisesti, eli koko työyhteisön tulisi olla koulutautunutta hallitsemaan kyseisten menetelmien käyttöä. Koska lasten traumaattiset kokemukset voivat johtaa käsittämättömiltä vaikuttaviin käyttäytymismalleihin, keskeiseksi asiaksi hoidon onnistumisessa nousee koko työyhteisön osaaminen. On olennaista, että ei keskitytä vain yksittäisiin menetelmiin, vaan sen sijaan keskitytään koko toimintakulttuurin muutokseen, jota menetelmät edistävät. Uusien työtapojen juurtumisen seuranta ja yhteistyötä tulisi toteuttaa koko työyhteisön laajuudella. Kun työntekijöillä on yhteinen menetelmäkoulutus, se vaikuttaa työyhteisön asenteisiin ja työtapoihin. Työyhteisön jäsenten kielteiset asenteet uuvuttavat ja pahentavat hankalia tilanteita lasten kanssa. (Heino 2020, 89, 194,197; Laajasalo & Manninen 2020, 118–119, 124–125; Tiili 2020, 106.)

3.2 Menetelmät, niiden monimuotoisuus ja käytön tarkoitus

Interventiolla tai menetelmällä tarkoitetaan vertaisarvioituun tutkimusnäyttöön perustuvaa toimintaa, jonka on osoitettu vaikuttavan ja tuovan muutosta sijoitetun lapsen elämään ja hyvinvointiin. Työ- ja toimintakäytännöillä tarkoitetaan arvioituja ja dokumentoituja vaikuttavia käytäntöjä sijais- huoltopaikoissa. (Heino 2020, 88.)

Lastensuojelun sijaishuollossa käytettävät menetelmät ovat tapoja olla vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Menetelmien takana on filosofisia perusteita, sosiaalityössä hyödynnettäviä teorioita, ihmiskäsityksiä ja käsityksiä yhteiskunnasta. (Kaikko, Friis 2012, 76; Näkki & Sayed 2015, 4.) Menetelmä on väline, jonka avulla pyritään pääsemään johonkin tavoitteeseen, kuten yhteistyösuhteen rakentamiseen, asiakkaan kuulluksi tulemiseen ja kohtaamisen tukemiseen. Menetelmän tehtävänä on selkeyttää tilannetta ja toimia apuvälineenä keskustelussa tai muutoksessa. Menetelmiä on sekä kotimaisia että ulkomaisia ja menetelmät pohjaavat aikakauteensa ja kulttuuriinsa. Sosiaalialan työssä käytettävät menetelmät ovat siis tilanne- ja kontekstisidonnaisia. Menetelmät ovat kuitenkin tärkeä osa tavoitteellista työskentelyä ja ne ovat joustavia ja henkilökohtaisesti sovellettavissa. Menetelmiä tulee soveltaa tietoisesti, eettisesti ja suunnitelmallisesti. (Kaikko & Friis 2012, 79–80; Tiili 2020, 93; Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 79.)

Menetelmiä voidaan jakaa toiminnallisiin, arviointiin tähtääviin ja terapeuttisiin menetelmiin, joita voidaan toteuttaa yhteisöllisellä tai yksilöllisellä tasolla. Yhteisöllisellä tasolla käytettäviä menetelmiä voidaan käyttää sijoitetun lapsen perheen kanssa tai useamman sijoitetun lapsen ryhmätöinnässä. Menetelmien taustafilosofiaa voidaan tarkastella persoonallisuus- ja kehityspsykologian sekä kiintymyssuhdeteorian kautta. (Miikki & Heino 2020, 93; Tiili 2020 94–95.)

Menetelmien tarkoituksena voi olla itseilmaisun ja vuorovaikutuksen vahvistaminen, tunteiden tunnistamisen ja ilmaisun harjoittelua, sekä sosiaalisten taitojen harjoittelua. Menetelmät voivat perustua minuuden rakentamiseen, eli elämäntarinan jäsentämiseen, jossa keskitytään menneisyyden kohtaamiseen ja käsittelyyn, voimavarojen löytämiseen, itseymmärryksen lisäämiseen ja tulevaisuuden hahmottamiseen. Menetelmien tarkoituksena voi olla löytää keinoja purkaa aktiivisuutta tai tarjota elämyksiä lapselle, joka hakee elämäänsä jännitystä ja stimulaatiota esimerkiksi päihteistä ja rikoksista. Menetelmillä voidaan löytää keinoja vireystilan ja tunteiden säätelyyn sekä uhkaavan, aggressiivisen, väkivaltaisen tai muun haitallisen käytöksen hallintaan. Menetelmiä voidaan käyttää puheeksi ottamisen, kartoittamisen ja seurannan välineinä. Menetelmien tavoitteena voi olla muutosmotivaation herättäminen, ongelmien tunnistaminen ja motivaation voimistaminen. Menetelmillä voidaan kiinnittää huomiota käyttäytymisen muuttamiseen, selviytymiskeinojen ja uusien näkökulmien löytämiseen ja toipumiseen tähtääviin lähestymistapoihin. Menetelmät voivat olla myös uhka- ja väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn ja hallintaan soveltuvia. Menetelmät voivat olla myös vertaistuellisia. (Tiili 2020, 100–106; Raitasalo 2020, 127–129.)

Menetelmät mahdollistavat yksilöllisen ja kokonaisvaltaisen työskentelyn, mutta ne toimivat myös tilanteen hahmottamiseen, asioiden selittämiseen, ymmärtämiseen, jäsentämiseen ja raportointiin. Menetelmät toimivat myös vaikeiden asioiden esille ottamisessa ja muistilistoina. (Kaikko & Friis 2012, 86.) Olennaista menetelmien käytössä on sensitiivisyys, turvallisuus, tieto, kiinnostus ja myötäeläminen, toivo, ongelmien määrittely ja tunnetyöskentely. Ihmissuhdeperustaisuus korostuu useiden menetelmien kulmakivenä. (Tiili 2020, 103, 109.)

Konstikas sosiaalityö -raportissa kerrotaan syksyllä 2003 tehdystä tutkimuksesta ja kyselystä. Kyselyssä on haluttu selvittää ja saada tietoa sosiaalityön ammattikäytännöistä ja sosiaalityön asiantuntijuuden kehittämisen näkymistä ja rakenteista sekä työntekijöiden käyttämien työmenetelmien kirjosta. Tutkimuksen kyselylomakkeessa tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin kolmea tärkeintä

heidän käyttämäänsä sosiaalityön työmenetelmää. Kyselyyn vastasi 716 henkilöä, joista 560 kuvasi käyttämiään työmenetelmiä ja vastauksissa menetelmiä nimettiin melkein 400 eri tavalla. (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 78–80.) Konstikas sosiaalityö –raportti kuvaa kuinka menetelmien kirjo lastensuojelun sosiaalityössä on monimuotoinen ja polarisoitunut. Menetelminä voidaan käsittää esimerkiksi erilaiset palvelut, kuten kotipalvelu, kasvatusta- ja perheneuvonta, terapia, jne., mutta myös aiemmin kuvailut erilaiset toimintatavat ja erilaiset toiminnalliset ja terapeuttiset menetelmät tai arviointiin tähtäävät menetelmät. (Kaikko & Friis 2012, 79–80; Tiili 2020, 93.)

3.3 Menetelmät omaohjaajatyön tukena

Omaohjaajan tulee miettiä menetelmän kehitystyön takana olleita ihmiskäsityksiä, maailmankatsomuksia ja arvoja. Menetelmien käytön haasteena voi nähdä sen, ettei menetelmien taustaoletuksia ole kirjoitettu menetelmien käyttöohjeisiin. Menetelmiin liittyvä käyttökokemus ja seurantatutkimukset ohjaavat hyvien menetelmien ja käytäntöjen omaksumiseen. Menetelmät palvelevat parhaiten silloin, kun niitä sovelletaan oikeassa paikassa oikealla tavalla ja tämä vaatii menetelmiin perehtymistä. Menetelmän käyttäjän tulee huomioida menetelmän taustateoria, sen vahvuudet ja mahdolliset heikkoudet ja menetelmän käyttäjän tulee arvioida menetelmän käytön tai käyttämättömyyden seurauksia. Käyttäjän tulee arvioida menetelmän sovellettavuutta, jotta menetelmää ei käytetä vastoin menetelmän laatijan alkuperäistä ajatusta. (Kaikko & Friis 2012, 80–81.)

Menetelmiä ei aina kuitenkaan mielletä osaksi arjen työtä, vaan ne näyttävät työskentelyn tapoina. Tämä voi tehdä uusien menetelmien käyttöönotosta haastavaa. Osa menetelmistä voidaan nähdä liian haastavina otettavaksi käyttöön sijaishuollon arkipäivän elämässä, koska menetelmän käyttö voi vaatia erityisosaamista tai harrastuneisuutta. Toisaalta sosiaalialalla ja lastensuojelun sijaishuollossa on ollut nähtävillä kiinnostusta ja halua opiskella menetelmiä, jotka luovat lisäosaamista lasten ja nuorten kohtaamiseen ja työskentelyyn heidän kanssaan. (Timonen-Kallio 2007, 54.)

Menetelmän takana olevan filosofian ja alkuperäisen ajatuksen tunnistamattomuuden lisäksi riskinä on, että menetelmää käytetään liian tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Menetelmiä voidaan käyttää kaavamaisesti, persoonattomasti ja mekaanisesti, jolloin ne eivät myöskään palvele alkuperäistä tarkoitustaan eivätkä ota huomioon sijoitettua lasta yksilönä ja menetelmien lapsilähtöisyys unohtuu. Menetelmien käyttö voi edellyttää räätälöintiä, jotta sijoitetun lapsen erityiset tarpeet tulevat

huomioiduksi ja hänelle syntyy kokemus siitä, että hän on kiinnostava, arvokas ja ainutlaatuinen persoona. (Timonen-Kallio 2007, 64; Känkänen 2020, 143.)

Omaohjaajan työtehtäviin kuuluu suunnitelmallinen työskentely ja vuorovaikutussuhteen luominen sijoitettuun lapseen, mutta hänen tulee myös varmistaa, että erilaiset interventiot ja menetelmien käyttö toteutuu tarkoitetulla tavalla. Jotkut menetelmät toimivat tilanteissa paremmin kuin jotkut toiset ja menetelmien teho ja vaikutusaika voivat vaihdella. (Timonen-Kallio ym. 2017, 27–28; Heino 2020, 240.)

Monet menetelmät edellyttävät sijoitetulta lapselta verbaalista kyvykkyyttä, eikä keskusteleminen ole aina sijoitetulle lapselle luontevin tapa kommunikoida ja käsitellä asioita. Omaohjaajan tulisikin hallita erilaisia toimintatapoja menetelmiä käyttäessä, jotta sijoitetulle lapselle löytyisi erilaisia ilmaisukanavia. Toisaalta mitä pitkäkestoisempi sijoitus on ollut, sitä moninaisempia menetelmiä sijoitetun lapsen kanssa työskennellessä on ehditty käyttää. Sijoitetun lapsen aiemmat kokemukset menetelmien käytöstä voivat vaikuttaa hänen halukkuuteensa kokeilla menetelmiä myöhemmin. Menetelmiä valittaessa on huomioitava nuoren yksilölliset ja erityiset tarpeet sekä sijoituksen syy ja sijoitukselle asetetut tavoitteet. (Kaikko & Friis 2012, 81; Känkänen 2020, 143, 147.)

Monen menetelmän taustalla on ihmissuhdeperustaisuus ja käytännön kokemus lastensuojelun sosiaalityössä on osoittanut, että ihminen kuntoutuu ihmissuhteissa, jolloin omaohjaaja on keskeisessä roolissa laitossarjessa merkityksellisen ihmissuhteen tarjoajana. Menetelmät toimivat ihmissuhteissa ja niiden välityksellä. Menetelmät tarjoavat mahdollisuuksia heittäytyä kohtaamiseen ja ne voivat mahdollistaa hetkessä läsnä olemisen. Menetelmät tarjoavat mahdollisuuden tietoiselle työotteelle, mutta ne vaativat toimivaa vuorovaikutusta ja vuorovaikutussuhteen kehittyminen tarvitsee aikaa ja kokemusta pysyvyydestä. (Tiili 2020, 109; Heino 2020, 194–195.)

Lastensuojelun sijaishuollossa käytettäviä työmenetelmiä koskevaa tutkimustietoa on todettu olevan varsin vähän ja se on sattumanvaraista. Myöskään lastensuojelussa käytetyistä, muutosta aikaansaavista mekanismeista ja menetelmistä tai hyvän hoidon ja kasvatuksen keinoista ei ole kattavasti tietoa saatavilla, tai niistä saatu tieto on pirstaloitunutta. Siksi olisikin tärkeää, että etenkin laitosten muotoisen lastensuojelun kasvatus- ja ohjausmenetelmiä tutkittaisiin. Menetelmällinen osaaminen varmistaa laadukkaan hoidon ja huolenpidon toteutumista. (Tiili 2020 109; Timonen-Kallio 2007, 53.)

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Omaohjaajuudesta ja sosiaalialalla käytettävistä menetelmistä on tehty paljon opinnäytetöitä, joissa on käsitelty omaohjaajuutta eri näkökulmista. Usein ne koskevat eri yritysten ja toimijoiden sisäisiä toimintatapoja ja kehittämistöiden lopputuotteina on tehty oppaita omaohjaajatyöhön.

Eeva Timonen-Kallio on tehnyt tutkimusta lastenkodin omahoitajien sosiaalipedagogisesta osaamisesta, ja tarkastelussa on ollut Turun ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelleiden, lastenkodissa työskentelevien työntekijöiden kehittämä työkirja työmenetelmänä. Työkirjan painopiste on lapsen ja nuoren henkilöhistorian, kasvun ja oppimisen tarpeissa. Tutkimuksessa työkirja on saanut kehuja sen luomasta strukturista ja työkirjaa voi käyttää apumuistina ja luomassa runkoa omaohjaajatyöhön, mutta kritiikki kohdistuu siihen, ettei omaohjattavaa sijoitettua nuorta ole saatu kiinnostumaan työkirjatyöskentelystä ja sen käyttö on voitu kokea pakkopullana. (Timonen-Kallio 2007.)

Niina Santalahti on tehnyt kaksivuotisen tutkimuksellisen kehittämishankkeen omaohjaajatyöstä. Tutkimus on toteutettu lapsilähtöisesti ja tutkimuksen tuloksia on tarkasteltu neljän eri teeman kautta. Teemat tarkastelevat omaohjaajuutta sijoituksen eri vaiheissa ja lisäksi tarkastelussa on ollut omaohjaajan ja sijoitetun nuoren välinen luottamussuhde sekä hyvän omaohjaajan ominaisuudet. Johtopäätöksiin tutkimustuloksiksi on kirjattu omaohjaajatyön aloittamisen tärkeys heti sijoituksen alussa, jotta luottamussuhde voi syntyä ja omaohjaajan tulee alusta asti läsnäololla tukea lasta asettumaan sijaishuoltopaikkaansa. Omaohjaajilta toivottiin ”pelkkää yhdessäoloa” aktiviteettien lisäksi sekä aitoa kiinnostusta lapseen ja tämän asioihin. Kehittämishankkeen lopputuotteena on kehitetty konkreettinen opas omaohjaajatyöhön. Omaohjaajakirjaa ei ole julkaistu yrityksen toiveesta. (Santalahti 2020.)

Tutkimalla omaohjaajuutta ja omaohjaajatyössä käytettäviä menetelmiä voidaan lisätä ymmärrystä ammatillisesta osaamisesta sekä omaohjaajatyön ammattikäytännöistä. Sijaishuollossa menetelmällinen osaaminen tukee laadukkaan hoidon ja huolenpidon toteutumista. (Timonen-Kallio 2007, 58; Tiili 2020, 109.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä tutkimustyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja sen tavoitteena oli kartoittaa ja kuvailla omaohjaajien kokemuksia omaohjaajatyön tukena käytettävistä menetelmistä yhteistyökumppanin eri toimintayksiköissä. Tutkimusaineisto on hankittu teemahaastatteluilla, jotka on liitetty ja teemoitettu.

5.1 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja tehtävä

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa omaohjaajien käyttämistä menetelmistä sekä kokemuksia menetelmien käytöstä ja tuoda niitä näkyväksi. Saadulla tiedolla tavoitellaan ymmärryksen lisäämistä menetelmäosaamisesta. Tutkimuksesta saadun tiedon perusteella yhteistyökumppani voi kehittää omaohjaajien osaamista ja varmistaa laadukkaan palvelun tuottamisen lastensuojelussa asuville lapsille ja nuorille.

Tutkimuksen tavoitteena on ollut kehittää myös omaa osaamista niin tutkimuksen tekijänä, kuin tulevana työntekijänä sekä vastata sosionomin ammattiosaamisen kompetensseihin. Kompetensseihin kuuluvat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Kompetensseihin kuuluu myös tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen. Tähän sisältyy olennaisesti lähteiden kriittinen tarkastelu ja teorioiden sisällyttäminen käytännön sovelluksiin sekä aiempien tutkimusten tunteminen. Asiakastyön osaamisella tarkoitetaan muun muassa sitä, että sosionomi osaa soveltaa ja arvioida asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja menetelmiä. Sosionomilta siis odotetaan ja edellytetään eri tilanteissa erilaisten menetelmien ja työorientaatioiden tunnistamista ja hallintaa, joten lastensuojelun sijaishuollossa käytettäviin menetelmiin tutustuminen on siis hyödyllistä sosionomin ammattiosaamiselle. Eettinen osaaminen pitää sisällään kyvyn asettua yhteiskunnalliselta asemaltaan haavoittuvammassa asemassa olevien yksilöiden ja ryhmien puolelle sekä kyvyn ymmärtää oman ihmiskäsityksen ja arvomaailmansa merkityksen asiakastyössä. Kasvatus- ja kuntouttamistyön tukemiseksi on kehitetty eri menetelmiä ja menetelmiä käyttäessä tulee tuntee niiden taustateoriat, jotta menetelmiä voidaan käyttää eettisesti kestävästi ja yksilön lähtökohdat huomioiden. (Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto 2023.) Opinnäytetyöprosessissa päästiin kehittämään asiakastyön osaamisen, eettiseen osaamisen sekä kehittämis-

ja innovaatio-osaamisen alueilla. Tietoa saatiin kirjallisuudesta, muista tutkimuksista sekä omaohjaajien kokemuksista ja tämä lisäsi asiantuntijuutta lastensuojelulaitoksen työympäristöstä ja siellä toimimisesta ja erityisesti menetelmien käytön moninaisuudesta.

Tutkimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen pohjalta opinnäytetyölle asetettiin seuraavanlainen tutkimustehtävä:

1. Millaisia kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon omaohjaajilla on menetelmien käytöstä omaohjaajatyön tukena?

5.2 Teemahaastattelu tutkimusaineiston keruumenetelmänä

Kartoittavan ja kuvailevan tutkimuksen ideana on katsoa mitä tapahtuu, etsiä uusia näkökulmia ja löytää uusia ilmiöitä, selvittää vähän tunnettuja ilmiöitä ja kehittää hypoteeseja. Tutkimuskysymyksen tavoitteena on selvittää esimerkiksi mitä tapahtuu, ja mitkä ovat keskeiset teemat ja mallit. (Hirsjärvi ym. 2014, 138.) Tässä tutkimuksessa teemahaastattelulomake on luotu tietoperustan pohjalta. Haastattelun teemoina ovat olleet erityisesti omaohjaajuus ja omaohjaajatyössä käytettävät menetelmät. Haastattelussa on haettu omaohjaajien henkilökohtaisia kokemuksia menetelmien käytöstä työnsä tukena.

Koska tutkimuksen kohteena ovat ihmisten omat, yksilölliset kokemukset, on kvalitatiivinen tutkimisote perusteltu. Kokemus muodostuu ihmisten omasta tilasta, jonka taustalla vaikuttaa hänelle merkityksellisenä koetut asiat. Kokemus voi pitää sisällään arvoja, tunteita, tunteita, elämyksiä ja aistimuksia. Kokemus voi olla subjektiivinen ja ainutkertainen, tai tunnistettava ja yhdistettävä ilmiö. Kokemuksen kuvaaminen antaa arvoa yksilöllisyydelle ja luvan ilmaista yksilöllistä kokemusta, mutta se voi myös mahdollistaa sen, että mielipide korottuu tiedon kaltaiseen asemaan. (Toikkanen & Virtanen 2018, 9.)

Tutkimukseen osallistuvat on valittu harkinnanvaraisesti niin, että osallistuvat työskentelevät yhteistyötahon sijaishuollon yksiköissä omaohjaajina ja heillä toivottiin olevan yli vuoden kokemus omaohjaajan työstä. Omaohjaajina työskentelevät muodostivat tutkimuksen otoksen. Yhteistyökumppanin sijaishuoltoyksiköiden palveluvastaavia lähestyttiin sähköpostilla ja heitä pyydettiin vä-

littämään haastattelukutsun omaohjaajina työskenteleville työntekijöille. Haastattelukutsussa kerrottiin tutkimustyön aihe ja tarkoitus ja se sisälsi tutkimustyön teemat. Haastattelun teemojen kertominen ennalta vaikuttaa tutkimusmateriaalin määrään lisäävästi, sillä haastateltavat voivat pohtia aihetta jo ennalta ja antaa syvällisempiä vastauksia kysymyksiin. Tämä tukee tutkimuksen onnistumista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73, 86.)

Haastateltavaksi pyrittiin saamaan neljästä viiteen omaohjaajaa ja haastatteluun osallistui neljä omaohjaajaa. Koska kvalitatiivinen tutkimuksen laatu ei määräydy aineiston määrän perusteella, voi haastateltavien otanta olla pieni. (Hirsjärvi ym. 2014, 181–182.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistämään ja saamaan tilastollisesti ja määrällisesti merkittäviä tuloksia, vaan sillä pyritään kuvaamaan jotakin ilmiötä tai tapahtumaa, tai ymmärtämään jotakin toimintaa tai antamaan teoreettinen tulkinta jollekin edellä mainituista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään huomioimaan moninaisuus ilmiöiden ympärillä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72–73.)

Tutkimusaineisto loi tutkimuksen perustan. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun menetelmin. Teemahaastattelua varten laadittiin valmis haastattelurunko tutkimuksen teemoista (LIITE 1). Tämän tutkimuksen yläteemoja ovat olleet lastensuojelun sijaishuolto, omaohjaajuus ja menetelmät. Lastensuojelun sijaishuollon teemalla tarkastellaan omaohjaajien kokemuksia sijaishuollon tavoitteesta. Omaohjaajuuden teemaa tarkastellaan suunnitelmallisuuden, arjen jäsentämisen ja luottamus- ja kiintymyssuhteen luomisen ja lapsen tarpeisiin vastaamisen näkökulmista. Menetelmiä tarkastellaan eri menetelmäteorioiden näkökulmista sekä menetelmien tavoitteellisuuden, soveltamisen ja menetelmäosaamisen kautta.

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto, jossa haastattelun teema-alueet eli aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä (Hirsjärvi ym. 2014, 208). Teemahaastattelun tavoitteena on tuottaa mahdollisimman paljon tietoa ja aineistoa tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Teemahaastattelu tekee haastattelutilanteesta joustavan, keskustelunomaisen tilanteen, jossa voidaan tarkentaa kysymyksiä haastattelun aikana ja haastattelussa haastateltavan ääni tulee paremmin kuuluville. Teemahaastattelun etuna on myös se, että se huomioi sen, että ihmisten omat tulkinnat asioista ja merkitykset, jotka he asioille antavat, ovat keskeisiä. Teemahaastattelussa haastattelijä voi esittää haastateltavalle tarkentavia kysymyksiä, jolloin haastateltavan omat tunnetilat, arviot, näkökulmat ja kokemukset voivat tulla vapaammin esille. Teemoittelulla voidaan taata haastattelun laatua ja sitä, että keskustelu pysyy

haastateltavassa aiheessa. Teemahaastattelussa kysymysten tarkoitus on pyrkiä saamaan haastateltavalta tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän kannalta relevantteja vastauksia. Valitut teemat perustuvat tutkimuksen aiheesta jo aiemmin tiedettyihin asioihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 89.) Teemahaastattelu vaatii sen, että haastattelija perehtyy ennakolta teemoihin, jotka esiintyvät haastattelussa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48).

Teemahaastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina haastateltavien anonymiteetin suojelemiseksi. Yksilöhaastattelut mahdollistivat myös avointen ja rehellisten vastausten antamisen, sillä haastateltavien ei tarvinnut miettiä sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Haastattelut toteutettiin yhteistyötahon ehdotuksesta etäyhteydellä Teamsin välityksellä. Etähaastattelu on haastattelumuotona vähemmän rajoittunut ajan ja paikan suhteen ja usein etähaastattelussa haastateltavat ovat rennompia ja keskustelu sulavampaa. Etähaastattelun keskusteluissa käydään enemmän dialogia, koska aikataulurajoitteet ovat muualla kuin esimerkiksi tietyn tilan asettamissa rajoitteissa. Etähaastattelussa haastattelija ja haastateltava voivat hakeutua paikkaan, missä ulkopuoliset eivät pääse kuulemaan tai sekaantumaan haastattelun kulkuun. Näin haastateltavien ei tarvitse puhua varautuneesti. (Howlett 2021, 393.) Lastensuojelun sijaishuollon yksikön arjessa sopivan haastattelupaikan löytäminen voi olla haastavaa, joten etähaastattelut helpottavat haastateltavien osallistumista tutkimukseen. Etähaastattelut turvaavat myös sijoitettuna olevien lasten yksityisyyden suojaa, sillä ulkopuoliset eivät voi vahingossa tai tarkoituksella kuulla haastateltavan vastauksia.

Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoitukselle tallentuivat haastattelutilanteessa esiintyvät tauot, äänenkäyttö ja johdattelut. Litteroinnissa käytettiin hyödyksi Teamsin sisäistä litterointia. Tarkempi litterointi tehtiin tallenteiden pohjalta, eli haastattelu kokonaisuudessaan tallennettiin tietokoneelle tekstinä sana sanalta. Haastatteluista saatiin litteroitua aineistoa 41 sivua. Myös haastattelijan esittämät kysymykset litteroitiin, jotta voitiin tarkastella vastauksien ja kysymyksien keskinäisiä suhteita ja sitä, miten haastattelijan tekemät kysymysten muotoilut vaikuttivat. Näin haastattelujen sisältö pysyy muuttumattomana ja kaikki haastattelussa esiin tuodut asiat analysoidaan. (Kallio 2021.)

Haastattelut toteutettiin huhtikuussa 2023. Haastatteluihin oli varattu aikaa yksi tunti ja ennen varsinaista haastattelua haastateltavien kanssa käytiin arkista keskustelua ja näin luotiin avointa, luotamuksellista ja rentoa ilmapiiriä. Haastattelut kestivät 25–45 minuuttia. Haastateltavat olivat saaneet haastattelukysymykset etukäteen, jotta he olivat voineet valmistautua haastatteluun ja valmistella valmiita vastauksia. Tämä tuki teemoissa pysymistä ja haastattelun sujuvaa etenemistä. En-

simmäisen haastattelun jälkeen haastattelurunkoon lisättiin kysymys koskien sijoitetun lapsen perheen kanssa tehtävää yhteistyötä, koska ensimmäinen haastateltava toi esille menetelmien käytön myös tässä yhteydessä.

5.3 Tutkimuksen aineiston analysointi

Tutkimusongelmat ohjaavat haastattelumenetelmien ja analyysien valintaa, koska tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätöksen teko. Analyysin toteuttamisessa tulee pitää mielessä se, että erityisesti laadullisissa tutkimuksissa aineistosta löytyy aina useita kiinnostavia asioita, mitä tuntuisi mielenkiintoiselta tutkia ja mistä tuntuisi tärkeältä raportoida. On siis valittava joku aihe tai ilmiö ja ehdottomasti pitäydyttävä pelkästään sen tutkimisessa ja raportoisessa, mutta siitä tulee kertoa kattavasti ja yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi ym. 2014, 221; Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–105.)

Haastattelun avulla saatu aineisto on teemoitettu, eli aineistosta on paikannettu tutkimusongelman kannalta olennaisia aiheita, eli teemoja. Aineistosta nostettiin esiin tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia. Haastattelun teemat eivät ole olleet samoja, kuin haastattelun avulla saadun aineiston analysoimisen yhteydessä syntyvä teemoittelu.

Tässä tutkimuksessa litteroitu aineisto järjestettiin haastattelu haastattelulta eri teemoihin. Aineistot jaettiin ensin pienempiin alateemoihin, joista koostettiin yläteemoja (LIITE 4). Nämä teemat eivät ole noudattaneet täysin haastattelun teemoja, mutta ne mukailevat niitä. Litteroidusta aineistosta on etsitty usein toistuvia piirteitä ja tutkimusongelman kannalta olennaisia aiheita, joista on muodostunut aineiston teemat. Tutkimustuloksiin kirjattiin eri teemojen alle suoria lainauksia, eli sitaatteja.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus koskee tutkimusaineiston keräämistä, eli tutkimuksen luotettavuus perustuu haastatteluun. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Luotettavuutta saattaa heikentää ihmisten taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia ja haastatteluaineistoon voi vaikuttaa sen konteksti- ja tilannesidonnaisuus. (Hirsjärvi ym. 2014, 206, 232.) Haastateltavilla henkilöillä voi olla tietty kokemus tai tulkinta, mutta

ei voida ajatella näiden tulkintojen olevan väärää tai oikeita, koska haastateltavat näkevät ja kokevat tilanteita omista näkökannoistaan. Kahdella haastateltavalla voi olla samasta tilanteesta toisistaan poikkeava tulkinta, mutta ei voida määrittää, kumpi tulkinta tai kokemus on totuus, vaan kummatkin ovat totuuksia haastateltavien omasta näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160–161.) Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi kriteereillä uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys (Tuomi & Sarajärvi 2018, 162–163).

Tutkimuksen uskottavuutta arvioitaessa tulee pohtia sitä, vastaavatko tutkimuksen tekijän omat käsitykset ja tulkinnat teemahaastatteluun osallistuneiden käsityksiä ja tulkintoja (Kylmä & Juvakka 2007, 128). Tämän tutkimuksen aineistoa analysoidessa alkuperäisiä ilmaisuja on tulkittu mahdollisimman neutraalisti ja pohdittu, onko tulkinta selkeää, vai siinä määrin tulkinnanvarainen, että tutkijan oma näkemys voisi sitä värittää. Tutkimuksen uskottavuutta pyritään vahvistamaan keskustelemalla tutkimuksesta ja sen tuloksista yhteistyötahon kanssa.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimusprosessi kirjataan riittävän tarkasti, että toinen tutkija voi seurata prosessin kulkua ja siihen liittyviä valintoja. Laadullisen tutkimuksen vahvistettavuutta on käytännössä kuitenkin vaikea toteuttaa, koska tutkijoilla on erilaisia lähtökohtia ja osaamisia. Tämä voi johtaa siihen, että aineiston pohjalta voidaan saada erilaisia tuloksia ja johtopäätöksiä. Erilaiset tulkinnat eivät kuitenkaan tarkoita, että tutkimuksessa olisi luotettavuusongelmia, sillä erilaiset tulkinnat samalla lisäävät ymmärrystä tutkittavista ilmiöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 162–163; Kylmä & Juvakka 2007, 129.)

Refleksiivisyydellä puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkija tunnistaa ja tiedostaa omat näkemykset, ajatukset ja kokemukset tutkittavasta ilmiöstä ja ne eivät saa vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 162–163; Kylmä & Juvakka 2007, 129).

Refleksiivisyyttä tämän tutkimuksen tiimoilta tulee käsitellä niin, että tutkimuksen tekijä kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että tutkii ilmiötä ulkoa päin. Tämän tutkimuksen osalta tutkijan omat käsitykset aiheesta ja aiheen tuttuus vaikuttavat väistämättä tutkimukseen ja tämä tulee ottaa huomioon. Haastattelutilanteissa tutkija asettuu neutraaliin asemaan, ei esitä johdattelevia kysymyksiä, eikä johda keskustelua suuntaan, joka vahvistaa tutkijan omia käsityksiä aiheesta. Koska tutkijan asemassa oleva opiskelee samalla alalla, samojen asioiden parissa, voi haastateltavalla olla tarve antaa itselleen suotuisia vastauksia ja tämä voi mahdollisesti vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen.

Hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää ihmisarvon, yksityisyyden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Ihmisellä tulee itsellään olla mahdollisuus päättää osallistuvatko he tutkimukseen ja heidän tulee saada tietoa siitä, millaisia riskejä heidän haastatteluunsa osallistumiseen liittyy. Tutkimukseen osallistuvien tulee antaa suostumuksensa perehtyneesti, mikä tarkoittaa sitä, että haastateltava on tietoinen siitä mitä tutkimuksen kuluessa tulee ja voi tulla tapahtumaan ja, että haastateltava ymmärtää tämän informaation. Suostumuksella tarkoitetaan sitä, että haastateltava kykenee itse tekemään rationaalisia arvioita hänen saamiensa tietojen perusteella ja että haastateltava osallistuu tutkimukseen vapaaehtoisesti. (Hirsjärvi ym. 2014, 24–25.)

Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon, että tutkimukseen osallistuvien kautta saatetaan välillisesti tunnistaa muita henkilöitä. Tämän takia on erityisen tärkeää, että haastatteluun osallistuvista puhutaan muuten, kuin tunnistettavilla nimillä. (Kettunen ym. 2020, 13, 19.) Myös henkilötietojen kerääminen haastateltavista on tämän tutkimuksen kannalta tarpeetonta. Henkilötiedoiksi laskeaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön liittyviä tietoja. Henkilötiedot ovat tietoja, joista henkilöt voidaan tunnistaa suoraan, mutta myös sellaisia tietoja, joiden avulla henkilö voidaan tunnistaa epäsuorasti kohtuullisen todennäköisesti käytettävien keinojen avulla. (Kettunen ym. 2020, 18.) Tutkimuksen tekijä huolehtii siitä, ettei arvioitavaan tai julkaistavaan tutkimukseen sisälly salassa pidettäviä tietoja, kuten henkilötietoja tai liike- ja ammattisalaisuuksia (Kettunen ym. 2020, 24).

Tutkimuksen tekemiseen on saatava tutkimuslupa yhteistyötaholta. Tämän tutkimuksen toteuttamiseksi on haettu yhteistyökumppanilta tutkimuslupa työntekijöiden haastattelemiseen ja tutkimusluvalla on haettu lupaa lähestyä yhteistyökumppanin organisaatiota ja sen henkilökuntaa tutkimukseen liittyen.

Kohderyhmälle lähetettiin haastattelukutsu (LIITE2), jonka ohessa oli saatekirje, joka sisälsi tiedot tästä tutkimuksesta. Haastatteluun osallistuvia omaohjaajia informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista, haastatteluiden käytännön toteutuksista, haastatteluiden tallentamisesta ja haastatteluilla kerätyn aineiston käsittelystä ja säilyttämisestä, sekä haastateltavien anonymiteetistä. Haastateltaville selvitettiin heidän mahdollisuutensa keskeyttää haastattelu ja kieltäytyä haastattelusta missä vaiheessa prosessia tahansa. Haastatteluista saatava aineisto säilytettiin salasanalla suojatulla tietokoneella ja aineiston käsittelyn ja tutkimuksen valmistumisen jälkeen haastatteluaineistot tuhottiin. Tämän tutkimuksen raportointi toteutettiin siten, ettei haastateltavia henkilöitä ja

mahdollisia muita henkilöitä voida tunnistaa. Haastateltavilta ei ole kerätty suoria tunnistetietoja, kuten esimerkiksi nimeä, syntymäaika, puhelinnumeroa, sähköpostiosoitetta tai muita yksilöiviä osoitetietoja. Tutkimusta tehdessä pidettiin erityisesti huolta siitä, että haastateltaville, yhteistyökumppanille, tai yhteistyökumppanin asiakkaille ei koidu tutkimuksen tekemisestä haittaa.

Litteroidut haastattelut tutkittiin ja niiden pohjalta tähän tutkimukseen päätyneet suorat lainaukset muutettiin yleiskielelle, koska se vähentää mahdollista haastateltavien tunnistamista puhetavan perusteella ja suorien lainauksien yleiskielelle muuttaminen lisää haastateltavien anonymiteettiä. Haastateltavien anonymiteetin turvaamisella tämän tutkimuksen osalta on annettu edellytykset sille, että haastateltavien on ollut mahdollista vastata kysymyksiin mahdollisimman rehellisesti ja totuudenmukaisesti ja välttämällä sosiaalisesti hyväksytyjen vastausten antamista. Haastateltavien vähäisen määrän vuoksi sitaateista on jätetty pois haastateltavat erittelevät tunnisteet. Tätä tutkimusta tehdessä on myös pidetty huolta lähteiden oikeanmukaisen käytön ja mahdollisimman tarkan merkitsemisen suhteen.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli kuvailla sitä, millaisia kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon omaohjaajilla on menetelmien käytöstä omaohjaajatyön tukena. Tutkimuksen haastattelut toteutettiin laaditun teemarungon pohjalta (LIITE 1). Kuten Kirsi Juhila (2021) kertoo teoksessaan Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja, haastattelun teemat eivät ole sama asia, kuin haastattelumateriaalin analysoimisen yhteydessä syntyvä aineiston teemoittelu. Haastatteluaineistoon perehtyessä aineistosta löydettiin neljä selkeää pääteemaa, luottamus, lapsen sijoituksen syy ja historian merkitys menetelmien käytössä, työyhteisön vaikutus menetelmien käytössä, sekä menetelmien käyttö sijaishuollon arjessa. Haastattelun teemoittelusta löytyy havainnollistava taulukko liitteenä (LIITE 4). Tutkimuksen tulokset raportoidaan haastatteluaineiston analysoinnin yhteydessä havaittujen teemojen kautta. Raportoinnissa hyödynnetään suoria lainauksia kuvaamaan haastateltavien suoria näkemyksiä teemoihin liittyen. Aineistosta poimituilla suorilla lainauksilla osoitetaan myös yhteys tutkimuksen tulosten ja tutkimusaineiston välillä. (Kylmä & Juvakka 2007, 167). Koska haastatteluaineisto oli sanallista, suoria lainauksia on toimitettu luettavampaan muotoon ja kieliasua on muutettu yleiskielisemmäksi, merkityksiä kuitenkin muuttamatta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 194).

6.1 Luottamus

Haastatteluaineistosta nousi yhdeksi pääteemaksi luottamus. Koko omaohjaajatyö ja menetelmien käyttö mahdollistuu vain, mikäli omaohjaajan ja lapsen välillä vallitsee hyvä luottamussuhde. Tämä teema toistui lähes jokaisessa haastattelussa. Hyvän luottamussuhteen vallitessa omaohjaajatyökentely on sujuvampaa ja lapsi antaa omaohjaajan auttaa ongelmissaan ja hoitaa hänen asioitaan parhaalla mahdollisella tavalla. Luottamussuhde mahdollistaa menetelmätyökentelyn. Jos luottamussuhdetta ei ole, menetelmien käyttö on hankalaa tai jopa mahdotonta.

“Koen luottamussuhteen syntymisen ensisijaisena. Kun se omaohjattava tulee, niin en kii-rehdi, minä annan aikaa sille, että se lapsikin hyväksyy oman omaohjaajan. Siihen ei voi pakottaa. Luodaan oikeasti hyvä yhteys, sitten lähdetään niitä keskusteluja rakentamaan ja tutustutaan siihen lapseen ja sitten niitä tavoitteita kohti.”

“Olen opiskellut dialogista ohjausta, siellä korostetaan yhteyden saamista lapseen. Se luot-tamussuhde on mielestäni kaiken a ja o.”

Haastatteluissa kävi ilmi, että tavoitteellista omaohjaajatyötä ei voi aloittaa heti, vaan on aloitettava yhteyden luomisesta lapseen. Lapset eivät lähdä omaohjaajatyöhön mukaan, mikäli taustalla ei ole hyvää luottamussuhdetta ja yhteyttä omaohjaajaan. Lapselle on annettava aikaa, että hän voi muodostaa suhteen omaohjaajaansa. Omaohjaaja voi olla monelle lapselle se ainoa turvallinen aikuinen heidän elämässään ja ainoa, joka tietää lapsen tilanteen ja osaa hoitaa lapselle kuuluvia asioita. Erittäin tärkeäksi koettiin myös se, että omaohjaajat ovat oikeasti sanansa mittaisia, eli pitävät kiinni lupaamistaan asioista, eivätkä peru tapaamisia ilman perusteluja. Mikäli omaohjaajat eivät kykene pitämään luvatuista asioista ja sanoistaan kiinni, lapsen kanssa saavutettu luottamussuhde saattaa romuttua siihen.

“– se ajan antaminen on kaikista tärkeintä niissä arkisissa kohtaamisissa, kuten siinä, että pidetään huolta, että se omaohjaus oikeasti toteutuu aina kun se on kalenteroitu. Nuori osaa odottaa sitä omaohjausaikaa, sellaista, että hänelle on kerran viikossa vähintään se kalenteriin merkattu aika, milloin omaohjaaja on vain häntä varten.”

“Se on tosi haurasta, että sen kyllä äkkiä sitten menettää myös, jos ei elä niiden sanojensa mukaan. Pystytkö lupaamaan, että tänään tehdään sitä, sitten saattaakin yksikön tilanne muuttua. Onkin auton menoa, tulee joku akuuttitilanne ja sitten pitääkin perua siltä lapselta (luvattu asia), että ”anteeksi, me ei voidakaan nyt mennä sinne”, se on todella haastavaa.”

Omaohjaajat korostivat sitä, että jos lapsen ja omaohjaajan välillä ei vallitse hyvä luottamussuhde, se vaikeuttaa lapsen kanssa työskentelyä valtavasti. Se myös aiheuttaa haittaa lapsen omien etujen toteutumisen suhteen. Syitä luottamussuhteen puuttumiselle on monia. Lapsi on saattanut kokea historiassaan useita hylätyksi tulemisen kokemuksia joko vanhempien, lähipiirinsä tai hänen kanssaan työskennelleen ihmisen toimesta. Omaohjaajan vaihtuessa lapselle voi tulla kokemus hylätyksi tulemisesta. Lapsella voi olla myös aikaisempia huonoja kokemuksia, jotka vaikeuttavat huomattavasti luottamussuhteen syntymistä. Huonot kokemukset voivat olla yksittäistä työntekijää kohtaan, tai laajimmillaan koko järjestelmää kohtaan. Vaihtuvat ammattilaiset myös osaltaan vaikeuttavat luottamussuhteen syntymistä. Voidaan nähdä hyvin turhauttavana sitoutua mihinkään, koska kohta tämäkin työntekijä vaihtuu ja lapsi kokee, että hän joutuu aloittamaan aina alusta kaiken jokaisen työntekijän kohdalla. Luottamussuhteen puuttuessa omaohjaaja on lapselle lähinnä hänen asioitaan hoitava yksi aikuinen, jonka merkitys on lähinnä arjen asioiden pyörittäjänä ja rahakirstun vartijana.

“Siihenkin, kuten kaikkeen muuhunkin, nuoren lähtökohdat vaikuttavat ihan hirveästi. Jos siellä on hirveän rikkonaista taustaa, tai luottamus petetty useaan otteeseen, uuden luottamussuhteen rakentaminen järjestelmässä on hyvin haastavaa.”

6.2 Lapsen sijoituksen syy ja historian merkitys menetelmien käytössä

Toiseksi pääteemaksi aineistosta nousi lapsen sijoitukseen liittyvät asiat. Sijoituksen syyt, sijoituksen kesto ja sijoituksen vaihe vaikuttavat lapsen kanssa työskentelyyn olennaisesti. Haastatteluaineiston perusteella sijoituksen oikea-aikaisuudella on suuri merkitys työskentelyn merkityksellisyydelle.

Omaohjaajat kertoivat tietävänsä lapsen sijoituksen syyn. Sijoituksen tarkoitus on turvata lapselle turvallinen, vakaa ja kehittymistä ja hyvinvointia tukeva ympäristö silloin, kun vanhemmat tai muu lähiverkosto ei siihen kykene. Sijaishuollon tehtävänä on myös tukea lapsen ja hänen perheensä välistä suhdetta ja perhesiteitä. Lyhyetkin kiireelliset sijoitukset voivat saada merkittäviä muutoksia aikaiseksi, toisaalta taas liian myöhään tai liian vanhoille lapsille sijaishuollon mahdollisuus vaikuttaa lapsen elämään nähdään vaikeana ja jopa mahdottomana.

“Jos vanhempien, tai läheisten, tai ketä siinä on siinä lapsen perheessä, eivät enää riitä siihen (lapsesta) huolehtimiseen, tai sitten ei riitä resurssit tai osaaminen, niin me huolehditään.”

Haastatteluista kävi ilmi, että lapsen omaohjaajan täytyy tuntea lapsen historiaa voidakseen hoitaa lapsen asioita ja varmistaa lapselle oikeanlaisten tukiverkostojen saatavuus. Lapsen historian selvittämisessä menetelmillä on suuri rooli. Omaohjaajat kokivat, että menetelmien avulla pääsee pintaan syvemmälle ja käsiksi sellaisiin asioihin, mistä lapset eivät olisi halukkaita puhumaan. Toisaalta lasten oma kokemus menetelmistä voi myös tuottaa haasteita menetelmien käytölle omaohjaajatyössä, jos lapsi on esimerkiksi kokenut kyseisen menetelmän käyttöä historiassaan paljon. Voi tulla kokemus, että taas ollaan näiden samojen asioiden parissa ja kerrataan samat asiat jälleen kerran. Myös lapsen psyykinen vointi voi vaikuttaa sijoitukseen ja työskentelyyn, ja lapsella voi olla esimerkiksi taustallaan neuropsykiatrisia haasteita ja ne on diagnoosien puuttuessa menneet ehkä vain huonon kasvatuksen tai huonon käyttäytymisen piikkiin. Tällöin lapsi tarvitsee osaavaa tukea. Haastateltujen omaohjaajien mukaan sijoitetuilla lapsilla on nykyään enenevässä määrin neuropsykiatrisia haasteita. Myös sijoitettujen lasten asenne voi vaikeuttaa omaohjaajatyön toteutumista, lapsi voi esimerkiksi asettua täysin poikkiteloin koko työskentelyä kohtaan, jolloin yhteistyö on lähes mahdotonta.

“ – – nuoria, jotka ovat saattaneet olla järjestelmän piirissä jo pitkään, on myös niitä, jotka ajattelevat, että ei taas tuota samaa, olen ympyröinyt sieltä ne samat voimavarat 170 kertaa tässä muutaman vuoden aikana.”

“Menetelmät ovat niin sanotusti kättä pidempää, keskustelu ei ole vain pelkästään face to face -keskustelua.”

Myös sijoitettujen lasten näkökulmaa ajatellen menetelmistä koettiin olevan hyötyä. Menetelmien avulla voi saada lapsen ymmärtämään, miksi he ovat sijoitettuna ja menetelmien avulla voi saada sijoitetut lapset näkemään tulevaisuudessa hyviäkin asioita ja ymmärtämään omia mahdollisuuksiaan. Omaohjaajat kertoivat, että esimerkiksi Lapset puheeksi -menetelmä on käytössä joissakin yksiköissä jokaisen nuoren kohdalla. Heidän kokemustensa mukaan myös dialoginen ohjaus on usein käytetty menetelmä ja sen avulla voidaan lapsen kanssa yhdessä tutkia lapsen haasteita esimerkiksi vuorovaikutuksen suhteen.

“ – – he ovat itsekin päässeet näkemään, että hei totta, tälle on paljon syytä, miksi olen nyt tässä pisteessä – –”

“Dialogisen ohjauksen menetelmiä voi käyttää siten, että voi tutkailla lapsen kanssa yhdessä, mitä haasteita vuorovaikutuksessa voi olla.”

Haastatellut omaohjaajat toivat ilmi, että lasten kognitiiviset taidot ja kyky kommunikoida saattavat olla heikkoja ja ne vaikuttavat väistämättä lasten pärjäämiseen. Myös menetelmien käytön suhteen ne aiheuttavat haasteita ja omaohjaajatyöskentelyssä törmätäänkin esimerkiksi siihen, ettei lapsen kognitiiviset taidot välttämättä riitä joidenkin menetelmien käyttöön suunnitellusti. Haastatteluissa nousi esille, että lapsi ei välttämättä kykene ymmärtämään tarpeeksi tai osaa kommunikoida tai hahmottaa puheena olevaa asiaa. Ongelmat kommunikaatiossa voivat johtua monista syistä, lapsi voi olla esimerkiksi valikoivasti puhumaton, tai yksinkertaisesti lapsella ja omaohjaajalla ei ole yhteistä kieltä. Myös ryhmädynamiikka voi vaikuttaa työskentelyyn sijoitettujen lasten kanssa.

“ – – aikuisellakin voi olla tosi hankalaa puhua, vaikka tunteista, saati lapsella, jonka aivot eivät ole välttämättä täysin kehittyneet. Ala sitten puhumaan hyvin abstrakteista asioista tai ala selittää auki jotakin käsitettä, mitä se tarkoittaa. Onhan se tosi haastavaa. Jos ne ovat aikuisten tasolla oleville ihmisille hankalia työstää, saati sitten lapsille, joilla on kehitysviivästymää, ymmärryksen ja hahmottamisen ongelmaa, se on tosi hankalaa.”

6.3 Työyhteisön vaikutus menetelmien käytössä

Kolmanneksi pääteemaksi aineistosta nousi työparityöskentely ja työyhteisön työskentelytavat. Omaohjaajatyöhön ja menetelmien käyttöön merkittävästi vaikuttavaksi asiaksi nähtiin työyhteisössä vallitsevat asenteet, tavat työskennellä, sitoutuminen työskentelyyn ja menetelmiin ja omaohjaajan persoonallisuus.

Hyvän työparin kanssa haastateltavat ovat kokeneet työnteon helpoksi ja menetelmien käytön luontevaksi ja jouhevaksi. Sen sijaan sellaisen työparin kanssa, jonka sitoutuminen ja kiinnostus on erilaista kuin oma, työnteko on koettu haastavaksi. Myös työparien erilaisuus on nähty mahdolliseksi voimavaraksi, erilaisuuden ollessa kuitenkin muualla kuin työskentelymotivaatioissa. Menetelmien hyödyt on myös nähty valuvan hukkaan, mikäli niiden käyttöön ei sitouduta koko yksikön tasolla, tai vähintäänkin työparien osalta.

“Jos meillä on kalenterimerkinnät, että on yhteinen omaohjaajatuokio, käydään vaikka kolmestaan tai nelistään jotakin keskustelua, niin on voitukin ottaa siihen kohtaan palkatonta tai lähteä jo etuajassa pois töistä. Se sitoutuminen siihen omaohjaajuuteen voi olla tosi heikkoa, tai sitten sitoutuminen niihin yhteisiin asioihin. Ei välttämättä hoksata lukea sitä kalenteria – –”

Työskentelyn kannalta haastateltavat mainitsivat työntekijöiden asenteen olevan merkittävässä osassa omaohjaajatyöskentelyn sujumista tai onnistumista. Toisaalta nähdään, että liiallinen innokkuus saattaa haitata, toisaalta nähdään myös, että jos vaan hoitaa ne pakolliset, sekään ei välttämättä tue sitä työskentelyä siellä työyhteisössä. Työyhteisön tai työkavereiden suhtautuminen menetelmiin ja menetelmien käyttöön voi pahimmassa tapauksessa viedä pohjan menetelmän käytöltä, varsinkin jos niitä kritisoidaan avoimesti lasten kuullen.

“Miten työkaverit suhtautuvat menetelmiin, jos siellä hirveän julkisesti höpötellään, että tuommoiset on ihan höpöhöpöä huuhaata ja jos ne nuorukaiset vielä kuulee sen, niin se vaikuttaa tosi paljon siihen, miten saat sitten vielä markkinoitua sen menetelmän, että tämä on hyvä juttu, että lähdetään kokeilemaan.”

Omaohjaajat kokivat työskentelyssä tärkeäksi myös työntekijöiden oman persoonallisuuden. Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että työntekijät näkevät ongelmana, mikäli työntekijän oma kiinnostus työtä ja menetelmiä kohtaan on heikkoa ja menetelmiin ei löydy omaa halua perehtyä. Haastatellut omaohjaajat näkivät erilaiset työskentelytavat vahvuutena, sillä omaohjaajatyötä voi tehdä hyvin monella tapaa ja se on sekä lasten, että työyhteisön etu. avoimesti lasten kuullen.

“– vertailee vaikka työkavereitaan, että miten he tekevät sitä omaohjaajatyötä, niin on kyllä niin miljoona eri tapaa, millä tavalla sitä tehdään.”

Omaohjaajat kertoivat työyhteisön resursseista menetelmien käytössä. Omaohjaajat toivat esille toisaalta sitä, että työnantaja tukee ja mahdollistaa menetelmien opiskelua ja toisaalta myös sitä, ettei työnantaja tarjoa mahdollisuutta kuin tiettyjen perusmenetelmien opiskeluun. Omaohjaajien puheissa korostui se, että heidän kokemuksensa on, että menetelmien opiskelu vaatii huomattavasti omaa kiinnostusta ja omaa panostusta menetelmien opetteluun ja menetelmätaitojen ylläpitoon. Työkaverit ja tiimi koettiin tärkeäksi menetelmien opetteluun kannalta.

“Työnantaja tarjoaa koulutuksia ja sitten kun itse on halukas opiskelemaan, niihin koulutuksiin pääsee mukaan. Se on todella mukavaa, että työnantaja mahdollistaa ne työajalla käytäväksi.”

“– joutuu itse opiskella ja tutkia ja ottaa selvää, mitä menetelmiä on, ei niihin hirveästi ole ollut koulutuksia saatavilla. Aika vähän työnantaja niihin kannustaa, toki sitten on nämä väkiot, mitkä vuosittain pyörivät, Lapset puheeksi menetelmää, ART:ia ja dialogista ohjausta, niihin saa koulutusta. Sitten muut työkalut, mitä voisi omaohjaajatyöskentelyssä tai pienryhmissä hyödyntää, niihin ei ole tullut (mahdollisuutta) työnantajan kautta.”

6.4 Menetelmien käyttö sijaishuollon arjessa

Neljänneksi pääteemaksi aineistosta nousi menetelmien käyttö sijaishuollon arjessa. Omaohjaajat kokivat, että menetelmiä on monenlaisia ja moneen tarkoitukseen. Omaohjaajat toivat ilmi, että menetelmiä käyttäessä pitäisi ottaa huomioon, että menetelmät ovat tarkoituksenmukaisia, ne toimivat hyvänä puheeksi ottamisen keinona ja apuna lapsen asioihin syventymisessä ja lapsen historian selvittämisessä. Omaohjaajat toivat myös ilmi, että sijoituksen eri vaiheissa menetelmiä käytetään eri tavalla. Haasteina menetelmien käytölle voi olla menetelmien joustamattomuus ja menetelmien käytössä tarvitaankin usein hyvää ymmärtämystä menetelmästä, jotta sitä voidaan soveltaa käytännössä. Luovuus nähtiin menetelmien käytössä hyödylliseksi.

Haastateltujen omaohjaajien kertomuksista kävi hyvin selkeästi ilmi, että menetelmä on työkalu, ei itsetarkoitus. Heidän mukaansa menetelmien käytölle pitäisi olla aina joku syy, joka lähtee sieltä lapsesta tai omaohjaajatyön tuomasta tarpeesta, eikä niinkään siitä, että halutaan käyttää joitakin

menetelmiä. Mikäli mennään menetelmä edellä, menetelmä ei tarjoa haastateltavien mukaan juurikaan hyötyä ja voi kuormittaa lasta turhaan.

“ – ehkä suurin juttu on siinä se, että se on aina tarkoituksenmukaista ja harkittua, että ei vaan mennä se menetelmä edellä, vaan mennään se nuori ja hänen tilanteensa edellä. Mikä häntä oikeasti hyödyttää, eikä vaan se, että minä voin kirjata, että minä olen käyttänyt tällaista tosi hienoa ja pitkälle vietyä menetelmää hänen kanssaan – – ”

Omaohjaajat toivat myös ilmi menetelmien toimimisen puheeksi ottamisen keinona. He näkivät, että menetelmien avulla voi saada lapsilta tärkeitä tietoja ja niiden avulla voi ottaa puheeksi vaikeita asioita. Heidän mukaansa menetelmien avulla voidaan tutustua lapseen eri näkökulmista ja saada selville lapsen historiaa ja lapsen tilanteeseen vaikuttaneita asioita. Myös arjessa vastaan tulevia asioita voi käsitellä menetelmien avulla. Omaohjaajien mukaan menetelmät auttavat myös nuorta ymmärtämään omaa tilannettaan ja menetelmät auttavat tulevaisuuden hahmottamisessa.

“ – – tehdään (lapsen kanssa) tulevaisuusjanaa niin se, että hei, oikeastaan nyt kun on hetken aikaa ollut täällä, tulevaisuudessa näkyikin ehkä myönteisempiä asioita, mitä jossakin kohti (ajatteli) – – ”

“Korttien avulla, missä on apukysymyksiä, ne ovat tosi hyviä, kun nuori ei koe, että se on haastattelutilanne, vaan sellaista rennompaa ja erilaista keskusteluaikaa.”

Omaohjaajat kertoivat, että sijoituksen eri vaiheissa menetelmiä käytetään eri tavalla ja eri intensiteetillä. Sijoituksen alkuvaiheissa menetelmät voivat olla hyvin suuressa osassa työskentelyä ja mitä pidemmälle sijoitus etenee, omaohjaajat kertoivat menetelmien käytön vähenevän tai jäävän pois lähes kokonaan. Omaohjaajien mukaan sekin vaikuttaa, jos lapsi on ollut järjestelmän piirissä jo pitkään, niin menetelmät ovat lapselle jo tuttuja ja niitä on käytetty kyllästymiseen asti, silloin menetelmien avulla ei saada enää mitään uutta irti.

”On hyvin monesti alkuun kaikenlaisia menetelmiä ja lomakkeita ja vastaavia. Mutta sitten kun on nuoria, ketkä ovat olleet useamman vuoden sijoitettuna, ne menetelmät ovat siinä kohti todella harvoin käytössä, se on enemmän sellaista turvallisen aikuisen ajan antamista – – ”

Omaohjaajat kertoivat, kuinka menetelmien käyttöön liittyy todella paljon niiden soveltamista käytäntöön ja lapsen tilanteeseen sopivaksi. Omaohjaajat kokivat joidenkin menetelmien joustamattomuuden haasteeksi niiden käytölle sijaishuollon arjen tilanteissa ja näkivät tarpeelliseksi menetelmien soveltamista tilanteisiin sopivaksi. Vireystilan huomioon ottaminen koettiin myös tärkeäksi,

sillä lapsen vireystilan ollessa huono, menetelmien käyttö koettiin mahdottomaksi, tai ainakin vaikeaksi. Omaohjaajien mukaan menetelmien käyttöön tuo lisäarvoa luovuus menetelmien käytössä ja aineistosta kävi ilmi menetelmien käytössä tarve omaohjaajan pelisilmän käytölle, että menetelmä sovelletaan sopimaan kohdehenkilöön. Omaohjaajat kertoivat, että uusien ilmiöiden ja erilaisten asiakasprofileiden ilmaantuessa menetelmäosaamista voisi olla tarve päivittää.

” – soveltamista pitää tehdä niin monessa asiassa ja yksilöllisesti räätälöidä arkea, niin sitten pitää hyvin paljon räätälöidä näitä, mitä käytettäviä menetelmiä on.”

” – pitää ohjaajalla olla oikeasti pelisilmää lukea sitä ja luovuutta soveltaa sitten vaikka niitä menetelmiä, että se sopii aina kohdehenkilöön – –”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustehtävänä oli hakea vastauksia siihen, millaisia kokemuksia lastensuojelun sijaishuollon omaohjaajilla on menetelmien käytöstä omaohjaajatyön tukena. Tutkimuksen keskeisenä johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että sijoitetun lapsen ja omaohjaajan välille täytyy muodostua hyvä luottamussuhde, jotta menetelmien käytöstä on hyötyä, lapsi sitoutuu työskentelemään omaohjaajansa kanssa ja jotta sijoituksen tavoitteet voidaan saavuttaa. Lisäksi työskentelyyn vaikuttaa sijoitetun lapsen sijoituksen syy ja kesto sekä hänen historiansa, hänen aiemmat kokemuksensa menetelmien käytöstä, hänen sijoituksensa vaihe ja hänen asennoitumisensa sijaishuoltoon. Näiden lisäksi työskentelyyn vaikuttaa omaohjaajaparin ja koko työyhteisön työskentelytavat ja asennoituminen menetelmien käyttöön. Lisäksi menetelmien käyttöä käytännössä ohjaa tarkoituksenmukaisuus ja menetelmiä käytetään eri lailla ja erilaisilla aktiivisuuksilla sijoituksen eri vaiheissa. Tämän lisäksi menetelmät vaativat perehtyneisyyttä ja osaamista soveltaa menetelmiä käytäntöön. Menetelmät vaativat soveltamista niiden joustamattomuuden tai taustateoriassa ilmenevien erityispiirteiden vuoksi.

Luottamuksen rakentamiseen sisältyy sijoitetun lapsen huomioiminen yksilönä, hänen kunnioittamisensa, ajan antaminen, hienovaraisuus ja avoimuus. (Hotari, Oranen, Pösö 2012, 129–130.) Omaohjaajat kertoivat yksimielisesti luottamuksen olevan perusta kaikelle. Omaohjaajatyö ja menetelmien hyödyntäminen edellyttävät jo olemassa olevaa luottamussuhdetta. Luottamussuhde ei synny itsestään, vaan se on aloitettava suhteen luomisesta lapseen. Vuorovaikutussuhde ja tätä myötä luottamussuhde syntyy arjen kohtaamisissa ja siinä, että omaohjaaja pysyy kartalla omaohjattavansa asioissa. Koska sijoitettu lapsi ei valitse omaohjaajaansa, tulee omaohjaajan antaa lapselle aikaa hyväksyä hänet omaohjaajakseen. Sijoitettu lapsi voi myös takertua omaohjaajaansa, koska kokee tämän niin merkityksellisenä aikuisena. Sijoitetulle lapselle tulee antaa myös aikaa asettua sijaishuoltopaikkaansa.

Luottamussuhteen rakentumista tukee turvallisuuden tunne, ennakoitavuus, yhdenmukaisuus ja sanansa mittaisuus. Sijoitetulle lapselle tulee syntyä tunne, että hän tietää mitä hänen arjessaan tapahtuu, mitä hän voi odottaa ohjaajaltaan ja että kaikkien työntekijöiden työskentelytapa ja säännöt ovat samat, eikä jokaisella työntekijällä ole omia erilaisia käytänteitä. Omaohjaajat toivat ilmi, että luottamus on hauras asia, jonka voi menettää pyörtämällä omia puheitaan.

Luottamussuhteen syntymiseen vaikuttaa myös lapsen aiemmat kokemukset ihmissuhteista ja sijaishuollosta. Lapsen luottamus on voitu pettää jo useaan otteeseen ja lapsella voi olla kokemuksia hylätyksi tulemisesta niin lapsuuden perheessään kuin sijaishuollossa työntekijöiden vaihtuessa. Sijoitetulla lapsella voi olla tunne, että hän ei jaksaisi aloittaa työskentelyä uuden omaohjaajan kanssa, koska lapsi pelkää hänen omaohjaajansa vaihtuvan pian uudelleen. Lisäksi lapsi voi kieltäytyä asettumasta vuorovaikutukseen aikuisten kanssa, koska hänen luottamuksensa aikuisiin on mennyt kokonaan.

Tutkimustuloksien mukaan lapsen sijoituksen syyllä ja kestolla, lapsen historialla ja hänen nykyhetkellään on toisiinsa nivoutuvia vaikutuksia. Sijoituspäätökseen on vaikuttanut esimerkiksi lapsen kehitystaso, erityistarpeet ja terveyshistoria kulttuuristen taustojen lisäksi. Lapselle täytyy antaa aikaa tottua uusiin ihmisiin, uuteen elinympäristöön ja uusiin sääntöihin ja sijoituspaikasta toiseen siirtyminen voi tehdä tämän haastavaksi. (Känkänen 2012, 236–237.) Omaohjaajat toivat ilmi, että joissain tilanteissa kolmen kuukauden kiireellisellä sijoituksella saadaan paljon muutosta aikaan, mutta toisaalta taas lyhytaikaisissa sijoituksissa ei aina päästä sille tasolle, että sijoitetun lapsen kanssa voitaisiin työskennellä tavoitteellisesti. Haasteiden työstäminen voi olla jo liian myöhäistä, mikäli sijoitus on alkanut lapsen jo lähestyessä täysi-ikäisyyttä. Silloin sijoitettu lapsi ei ehdi tottua uuteen ympäristöön eikä sijoitettu lapsi ole valmis sitoutumaan sijaishuoltoon. Sijoituksen oikea-aikaisuudella nähdään olevan suuri merkitys.

Lapsen omaohjaajan tulee tuntee lapsen historiaa, jotta hänelle voidaan taata oikeanlaisten tukiverkostojen saatavuus ja hänen kanssaan voidaan työskennellä oikeiden asioiden äärellä. Pitkään lastensuojelussa ollut lapsi on voinut käyttää menetelmiä jo useissa elämänvaiheissaan ja tämän vuoksi hän kieltäytyy menetelmätyöskentelystä, koska kokee sen toistuvaksi samojen asioiden äärellä olemisena. Sijoituksen syy ja tavoitteet voivat olla omaohjaajille selkeitä, mutta tavoitteiden saavuttaminen vaatii erilaisten työskentelytapojen kokeilemistä ja oikeiden keinojen löytämistä. Kaikko ja Friis (2012, 81) ovat myös todenneet, että mitä pidempään lapsen sijoitus on kestänyt, sitä useammanlaisia menetelmiä sijoituksena aikana on ehditty käyttää.

Lisäksi menetelmien hyödyntämiseen vaikuttavat lapsen psyykkinen tilanne, kognitiiviset taidot ja kyvyt kommunikoida ja olla vuorovaikutussuhteessa. Haastatteluissa nousi ilmi, että kognitiivisten taitojen puute tai kyvyttömyys kommunikoida ja olla vuorovaikutussuhteessa voivat johtaa menetelmien käytön haastavuuteen. Kun lapsi ei ymmärrä riittävästi käsiteltävää asiaa, hän ei kykene kommunikoimaan esimerkiksi valikoivan puhumattomuuden vuoksi tai keskustelu ei ole hänelle

luontevin tapa olla vuorovaikutussuhteessa tai omaohjaajalla ja sijoitetulla lapsella ei ole yhteistä kieltä, voi menetelmien käyttö olla haastavaa tai jopa mahdotonta. Myös lapsen taantuneisuus tai tunnetaitojen puute vaikuttavat menetelmien käytön onnistumiseen. Lapsi voi myös suojata itseään keskustelulta kieltäytymällä siitä, koska keskusteluun asettuminen voi kuormittaa lasta liikaa. Haastattelun tulos tuki Känkäsen (2020, 143–144) sekä Kaikon ja Friisin (2012, 81) näkemystä siitä, että nuorilla on vaikeuksia tunteiden tunnistamisessa ja käsittelyssä ja menetelmät perustuvat pääasiassa sanalliseen työskentelyyn, vaikka keskusteleminen ei ole kaikille luontevin tapa käsitellä asioita.

Tutkimustuloksista nousi ilmi, että omaohjaajat kokivat työparin ja koko työyhteisön työskentelytapojen, sitoutumisen, asenteiden ja erilaisten persoonallisuuksien vaikuttavan menetelmien käyttöön työssä. Haastatellut omaohjaajat toivat työparityöskentelyn ja työyhteisönä työskentelyn merkitystä vahvasti esille. He korostivat lapsen sijoituksen syyn ja tavoitteiden sekä taustan tuntemisen tärkeyttä. Omaohjaajaparin erilaisuus voidaan nähdä niin hyötynä kuin haasteena. Yksi omaohjaaja toi ilmi, ettei omaohjaajapariksi kannata laittaa kahta samanlaista ihmistä vaan on parempi hyödyntää erilaisia persoonallisuuksia. Toisaalta erilaisuus ei saa näkyä työskentelymotivaatiossa ja työskentelytavassa, koska sitoutumattomuus yhteisiin asioihin, omaohjaajuuteen ja menetelmien käyttöön on vaikuttanut menetelmien hyödyllisyyteen sekä sijoituksen tavoitteiden saavuttamiseen. Vaikka työskentelyyn vaikuttaa työntekijän persoonallisuus, Timonen-Kallio, Yliruka ja Närhi (2017, 27) toteavat, että sijaishuollon ammattilaisen tärkeimpiä osaamisalueita ovat hyvät vuorovaikutustaidot, dialogisuus ja oman toiminnan reflektointi.

Omaohjaajat toivat ilmi, etteivät he koe, että menetelmiä käytettäisiin järjestelmällisesti koko työyhteisössä ja työyhteisön vallitsevat asenteet menetelmiin vaikuttavat omaohjaajatyön toteutumiseen ja onnistumiseen. Asennoituminen menetelmiin voi viedä arvon menetelmien käytöltä, jos menetelmiä ja niiden käyttöä kritisoidaan avoimesti sijoitettujen lasten kuullen. Menetelmien käyttö on hajanaista ja osin organisoimatonta ja menetelmien käyttö perustuu hyvin paljon omaohjaajien omaan kiinnostukseen menetelmistä ja niiden soveltamisesta omaohjattaviin.

Timonen-Kallio, Yliruka ja Närhi (2017, 5, 15) ovat kirjoittaneet, että sijaishuollon ammatillisen osaamisen vaatimukset ja odotukset ovat epätasällisia ja työyhteisöjen pätevyysvaatimuksien vaihtelevuus ja erilaiset koulutustaustat voivat johtaa eroihin työntekijöiden osaamisessa. Tämä näkyy myös sijaishuollon omaohjaajatyössä ja nousi ilmi haastatteluissa. Omaohjaajat näkivät sekä

vahvuutena, että heikkoutena sen, että omaohjaajatyölle ei ole olemassa valmiita työskentelyraameja ja sitä voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Työntekijän oma motivaatio ja halu perehtyä menetelmiin lisää menetelmien käyttöä. Mikäli työntekijän oma kiinnostus ja motivaatio eivät riitä menetelmiin perehtymiseen, ei työntekijät ota erilaisia menetelmiä haltuunsa eivätkä he käytä työskentelyssään menetelmiä, jolloin omaohjaajatyö ei ole aina yhdenmukaista, tavoitteellista ja selkeää. Toisaalta työparina toteuttavaa omaohjaajatyötä voi toteuttaa siten, että toinen tekee enemmän tavoitteellista työtä ja toinen tekee virkistäviä harrastuksellisia asioita omaohjattavan kanssa.

Neljäntenä teemana esille nousi menetelmien käyttö sijaishuollon arjessa. Kokemukset menetelmien käytöstä olivat moninaisia, niin positiivisia kuin negatiivisia. Tiili (2020) on todennut, että menetelmiä voidaan käyttää itseilmaisun ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen sekä minuuden rakentamiseen ja elämäntarinan jäsentämiseen. Kaikko ja Friis (2012) ovat nostaneet esille sen, että menetelmiä tulee käyttää oikeassa paikassa oikealla tavalla. Tutkimustuloksissa nousikin esille, että menetelmiä tulee käyttää tarkoituksenmukaisesti, esimerkiksi puheeksi ottamisen välineenä tai keinona syventyä lapsen historiaan ja asioihin. Menetelmien avulla voidaan tarkastella yhdessä lapsen historiaa ja tulevaisuutta ja osoittaa lapselle konkreettisia tapahtumia menneessä ja hänessä tapahtuneita myönteisiä muutoksia.

Timonen-Kallio (2017) ja Känkänen (2020) ovat tuoneet esille, että menetelmiä voidaan käyttää liian tarkasti ja mekaanisesti, jolloin lapsilähtöisyys ja lapsen huomioiminen yksilönä unohtuu. Omaohjaajat toivatkin esille, että menetelmiä on runsaasti ja osa menetelmistä on hyvinkin joustamattomia eikä niitä voi soveltaa kaikille sopiviksi. Joustamattomuus ilmenee esimerkiksi siten, että menetelmällä on tietty oppikirja, jonka mukaan menetelmää tulee käyttää ja mikäli menetelmää soveltaa, ei voida sanoa, että menetelmää on käytetty edes soveltaen. Omaohjaajat toivat esille, että menetelmien hyödyntäminen vaatii hyvää ymmärrystä ja perehtymistä menetelmien käyttöön. Kaikko ja Friis (2012) ovat tuoneet esille, että menetelmän soveltaminen voi aiheuttaa sen, että menetelmää käytetään vastoin menetelmän laatijan alkuperäistä ajatusta.

Kaikon ja Friisin (2012) mukaan menetelmät mahdollistavat kokonaisvaltaisen työskentelyn ja tilanteen hahmottamisen, mutta haastatteluissa kävi ilmi, että menetelmiä käytetään eri sijoituksen vaiheessa eri tavalla ja omaohjaajat toivat ilmi, että erityisesti sijoituksen alussa menetelmät ovat aktiivisessa käytössä, jonka jälkeen niiden käyttö usein vähenee. Myös sijaishuollon päättymisen lähestyessä voidaan menetelmiä ottaa arkisten asioiden hoitamisen tueksi. Omaohjaajien mukaan menetelmiä voidaan hyödyntää arjessa esiin nousseiden asioiden käsittelemiseen, mutta lapsen

yksiköllisyys tulee huomioida. Mikäli lapsella ei ole esimerkiksi päihteiden tai mielenterveyden kanssa haasteita, ei lapsen kanssa ole välttämätöntä ottaa käsittelyyn päihde- tai mielenterveysasioita.

Menetelmien käytön haasteina nähtiin myös resurssien puute. Resurssien puute näkyy omaohjaajatyössä niin, ettei strukturoiduille tuokioille ole aikaa arjessa tai yksikön tilanne muuttuu, kun suunniteltu tuokio pitäisi pitää. Lisäksi menetelmien käyttöä kuvailtiin välillä keinotekoiseksi, mikäli lapsi ei ole valmis asettumaan vuorovaikutukseen ja istumaan alas omien asioidensa äärelle. Omaohjaajat toivat esille, etteivät menetelmät itsessään huomioi lasten erilaisuutta ja erityisyyttä ja esimerkiksi lapsen vireystilan ja sietoikkunan huomioimista. Ohjaajalla täytyykin olla pelisilmää soveltamiselle, jotta menetelmällinen työskentely onnistuu. Tiili (2020) on todennut, että menetelmien käytössä olennaista on sensitiivisyys ja turvallisuus ja siksi menetelmän käyttöä ei voida tehdä väkisin.

Kaikki omaohjaajat toivat esille, että he itse ovat aktiivisesti ottaneet selvää menetelmistä ja perehtyneet uusiin menetelmiin. Oma kiinnostus menetelmiä kohtaan on omaohjaajien antamien vastausten pohjalta olevan pääosassa menetelmien käytössä ja menetelmäosaamisen hankkimisessa. Omaohjaajat tunnistavat, ettei menetelmiä käytetä systemisesti eivätkä kaikki ohjaajat sitoudu menetelmälliseen työskentelyyn. Omaohjaajat toivat ilmi, että menetelmien käyttö vaatii harjoittelua ja tukea koko työyhteisöltä. Timonen-Kallio (2007) on tuonut esille, että menetelmien käyttöönotto voidaan nähdä haastavana, koska ne vaativat perehtyneisyyttä, harrastuneisuutta ja erityisosaamista.

Omaohjaajat olivat hyvin varovaisia kertoessaan omasta menetelmällisestä osaamisestaan ja menetelmien käytöstä sijaishuollon arjessa. Haastattelussa omaohjaajat toivat ilmi, että työnantaja tarjoaa heille koulutusta tiettyjen menetelmien käyttöön. Omaohjaajat toivoivat, että erityisesti uusien omaohjaajien perehdytykseen panostettaisiin ja heille olisi tarjota valmiita esimerkkejä menetelmistä ja niiden hyödyntämisestä käytännössä. Sijaishuoltoon tarvitaan kasvatuksellista ja terapeutista tietoa ja menetelmällistä osaamista, jotta sijoituksella voidaan asettaa tavoitteita, arvioida niiden saavuttamista sekä tarpeen vaatiessa muuttaa niitä. Sijoitetun lapset taustat ja tarpeet voivat olla moninaisia ja niiden tunnistamiseen ja tavoitteiden asettamiseen tarvitaan monenlaista ja monialaista osaamista. (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 12.)

8 POHDINTA

Tutkimuksen toteuttaminen eteni suunnitellun mukaisesti. Opinnäytetyöprosessi alkoi jo kesällä 2022, kun kysyin yhteistyötaholtani tarvetta opinnäytetyölle. Yhteistyötahon kanssa keskusteltua aiheeksi valikoitui kiinnostukseni pohjalta lastensuojelun sijaishuollon omaohjaajatyöhön liittyvä aihe. Yhteistyötahon puolelta kävi ilmi tarve kerätä kokemuksia omaohjaajien menetelmien käytöstä omaohjaajatyössä.

Aihepaperi hyväksyttiin syksyllä 2022 ja opinnäytetyön työstäminen oli tämän jälkeen tauolla ammattiharjoittelun vuoksi. Tutkimussuunnitelman työstämisen aloitin tammikuussa 2023 ja tutkimussuunnitelma valmistui ja hyväksyttiin maaliskuussa 2023. Haastattelukutsut lähetin maaliskuun lopussa. Ensimmäisellä kutsukierroksella haastatteluhiin ei tullut yhtään ilmoittautunutta, joten laitoin palveluvastaaville muistutusviestin haastattelukutsusta, jonka jälkeen haastateltavia ilmoittautui tutkimukseen. Toteutin haastattelut huhtikuussa 2023 ja aineiston analysoin toukokuussa 2023, jolloin aloitin myös työn raportin kirjoittamisen. Kesätauon aikana annoin työn tekeytyä ennen kuin sen palasin sen pariin elokuussa. Raportti valmistui viimeisteltyyn muotoonsa elokuun aikana. Tutkimustyöni toteutin yksin ja tutkimustyön tekeminen yksin on ollut vapaampaa, kun työskentelyssä on tarvinnut huomioida vain omat aikataulut. Opinnäytetyön toteuttaminen on pysynyt aikataulussa ja aikataulu olikin suunniteltu väljäksi. Tietoperustan kasaamiseen ja erityisesti analysointiin olisin kuitenkin kaivannut työparia, jolta saada toisenlaista näkökulmaa asioihin. Opinnäytetyön ohjausta on hyödynnetty tietoperustaa laatiessa ja haastattelukysymysten ja teemojen parissa. Opinnäytetyön toteuttamisvaihe, analyysi ja raportointivaihe on toteutettu varsin itsenäisesti. Ohjauksesta saadulla avulla tietopohjasta saatiin kattava ja aiheeseen hyvin liittyvä, mikä huomattiin erityisesti haastatteluiden analysoinnissa ja tutkimuksen tuloksia tarkastellessa.

Tutkimustyön toteuttamista tuki oma kiinnostus aiheeseen. Lisäksi aiheena ovat menetelmät, joita voi hyödyntää myös muissa sosiaali-alan töissä, kuin vain sijaishuollon omaohjaajatyössä. Tietoperustaa kasatessa haastavinta oli rajata käsiteltäviä aiheita. Koin haastattelut antoisina ja jokainen haastattelu tapahtui hieman eri näkökulmista, vaikka haastattelun aihe ja kysymykset olivat samat kaikille. Ensimmäisen haastattelun jälkeen lisäsin haastattelurunkoon kysymyksiä haastattelun pohjalta nousseiden aiheiden pohjalta.

Haastateltavani olivat runsassanaisia ja litteroitua materiaalia kertyi runsaasti, joka toi haasteensa haastatteluaineiston analysointiin ja sen pohjalta tehtävään teemoitteluun. Haasteeksi nousi erityisesti alkuperäisten teemojen ohi nousevat teemat, jotka vaativat täydennystä tietoperustaan. Lisäksi teemoja nousi paljon, jonka vuoksi niitä piti oman harkinnan mukaisesti yhdistää teemoiksi suurempien teemojen alle. Tämä ilmenee liitteenä (LIITE 4) olevasta teemoittelutaulukosta, johon on kerätty esimerkki-ilmaisuja aineistosta.

Tutkimusta tehdessäni ymmärsin, ettei lapsen taustatiedoista käy ilmi, millaisia menetelmiä hänen kanssaan työskennellessä on aiemmin käytetty ja että menetelmien käytön aktiivisuus on riippunut hänen kanssaan työskentelevien ammattilaisten omasta kiinnostuksesta.

Haastateltavaksi ilmoittautuneiden vähäinen määrä yllätti ja huoletti aluksi. Haastateltavien saaminen vasta toisen kyselykierroksen jälkeen herätti ajatuksen, että onko omaohjaajina työskentelevillä itsellään kiinnostusta menetelmiin tai mielipiteitä menetelmien käytöstä? Eikö menetelmistä ja niiden käytöstä ole riittävästi kokemusta, vai käytetäänkö niitä käytännössä niin vähän, että ovat jollakin tapaa tuttuja, mutta ei nähdä, että menetelmistä osaisi kertoa mitään? Ovatko menetelmät liian abstrakteja? Huolimatta haastateltavien määrästä, haastattelumateriaalia kuitenkin kertyi hyvin. Yllätyin siitä, miten vähän haastatteluissa tuli puhetta itse menetelmistä. Toisaalta tämä voi kertoa siitä, että sijaishuollon strukturoitua arkea itsessään pidetään riittävän kuntouttavana asiana. Tutkimukselta odotin ehkä jotakin uutta oppia menetelmistä tai menetelmällisestä työskentelystä, mutta sellaisia asioita ei omaohjaajien haastatteluista nousut.

Laadullinen tutkimus menetelmänä oli oikea valinta omaohjaajien kokemusten selvittämiseen. Koska aihe on hyvin moniulotteinen ja menetelmien kirjo laaja, kokemusten selvittäminen teema-haastattelun avulla mahdollisti tarpeellisten lisäkysymysten esittämisen ja niiden avulla saatiin mahdollisimman kattava kuva haastateltavan kokemuksista teemarungon kuitenkin ohjatessa haastattelun kulkua ja varmistaessa sen, että kaikkien haastateltavien kanssa käytiin samoja aihe-alueita läpi. Haastatteluita toteuttaessani huomasin, että oma valmistautuminen haastatteluihin oli hyvin tärkeää. Haastattelun kulku helpottui, kun osasi johtaa haastattelutilannetta luontevasti ja esittää tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä.

Tutkimuksessa tarkoituksenani oli keskittyä asiakastyön osaamiseen, eettiseen osaamiseen ja tutkimukselliseen kehittämis- ja innovaatio-osaamisen kompetenssien hallintaan. Tutkimuksessani

korostui erityisesti asiakastyön osaaminen. Asiakastyöstä sain lisää tietoa ja näkökulmia haastateltavien kokemusten kautta sekä kattavan lähdemateriaalien läpikäynnin avulla. Kokemukset tukivat tietoperustaa siltä osin, että sosiaalialalla työtä tehdään paljon omalla persoonalla ja oman kiinnostuksen ohjaamana. Menetelmiä käytetään sosiaalialalla laajemminkin, ei pelkästään omaohjaajien työssä ja menetelmien haltuun ottaminen vaatii kiinnostusta työntekijältä itseltään. Lisäksi menetelmien käyttöä tulee harjoitella aktiivisesti.

Tietoperustaa laatiessani ja tutkimuksen toteuttamiseen perehtyessäni tutustuin eettiseen osaamiseen ja erityisesti tutkimuksen tekemisen eettisiin periaatteisiin. Haastateltavien anonymiteetin turvaaminen nousi tärkeäksi, sillä haastateltavia oli vähän ja haastateltavien vastauksista ja niitä yhdistelemällä olisi voinut olla mahdollista tunnistaa haastateltavat tai ainakin heidän työskentelyyksikkönsä. Tämän takia haastattelusitaateista on jätetty pois haastateltavien yksilöinti mallilla haastateltava 1, haastateltava 2, ja niin edelleen. Tämä myös suojelee yksiköihin sijoitettuja lapsia. Lisäksi haastattelujen myötä ymmärsin, miten eri tilanteissa ja asemissa sijaishuollossa olevat lapset ovat. Sijoituksen syyn lisäksi heillä voi olla erilaisia kommunikoinnin haasteita ja heidän aiemmat kokemuksensa sekä historiansa voivat vaikuttaa heidän suhtautumiseensa ja kykyynsä ottaa vastaan ohjausta. Omaohjaajalla olisikin erityisen tärkeää olla hallinnassa erilaisia menetelmiä sekä kommunikaation tapoja, joiden avulla voitaisiin auttaa lasta kommunikoimaan, olemaan vuorovaikutuksessa ja tuomaan omia halujaan ja näkemyksiään ilmi.

Tutkimuksellisen ja innovaatio-osaamisen alueen kompetenssin suhteen tavoitteena oli oppia suunnittelemaan ja toteuttamaan tutkimus, tässä tapauksessa opinnäytetyö. Tutkimusta tehdessä olen oppinut tiedonhakuja ja tuottamaan tieteellistä tekstiä lähdemateriaalien pohjalta. Lähdemateriaaleihin perehdyin huomattavasti laajemmin, kuin mitä päätyi tähän opinnäytetyöhön lähteeksi. Myös haastattelut asian parissa työskentelevien henkilöiden kanssa kasvattivat kehittämis- ja innovaatio-osaamisen kompetenssia. Tutkimusta tehdessäni opin myös analysoimaan, arvioimaan ja tuottamaan tietoa, jolla voi kehittää työympäristön toimintaa ja edistää asiakkaiden hyvinvointia. Haastattelut toivat ilmi vahvuuksia ja toimivia asioita sekä heikkouksia ja kehitettäviä asioita. Erilaiset näkökulmat avasivat laajemmin menetelmien käyttöä ja millä tavalla menetelmien käyttöä voisi kehittää yksiköissä sekä muualla sosiaalialan työkentillä.

Jatkokehittämisideaksi nousi menetelmä- ja materiaalipaketin koostaminen omaohjaajatyöhön. Haastateltavat toivat esille, että heillä on käytössä Pesäpuun kokoama Oma Boxi nuoren ja oma-

ohjaajan väliseen työhön, mutta tuon materiaalipaketin rinnalle toivottiin myös muunlaista materiaalipakettia. Haastateltavat toivoivat, että materiaalipaketit olisivat johdonmukaisesti käytössä koko työyhteisöllä ja niiden tulisi olla helposti haltuun otettavia. Materiaalipaketin lisäksi työyhteisöissä voitaisiin järjestää omaohjaajuuteen keskittyviä koulutuspäiviä, joissa kaikki työyhteisön jäsenet ja erityisesti omaohjaajina toimivat saisivat yhteisen ja yhteneväisen perehdytyksen ja koulutuksen omaohjaajana toimimiseen sekä omaohjaajatyön tukena käytettäviin menetelmiin. Jatkotutkimuksena olisi tarpeellista selvittää sijaishuollossa olevien lasten näkökulmasta, mikä omaohjaajatyössä, käytettävissä menetelmissä ja työskentelytavoissa on merkityksellistä ja millaisia kokemuksia sijoitetuilla lapsilla on näistä. Tällä voitaisiin selvittää mitä sijoitetut lapset ja nuoret odottavat omaohjaajiltaan ja koko sijaishuollolta ja esille saataisiin myös heidän näkökulmansa ja kokemuksensa.

LÄHTEET

Eronen, Tuija & Laakso Riitta 2016. Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat orientaatiot ja niiden vaikuttavuus. Tutkimuskatsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010–2016. Työpäpaperi 44/2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Heino, Tarja 2020. Osan II yhteenveto – tutkimukseen perustuvia havaintoja. Teoksessa Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. (toim. Heino, Tarja) Raportti 12/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 26.2.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>.

Heino, Tarja 2020. Vaikuttavat menetelmät ja työkäytännöt. Teoksessa Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. (toim. Heino, Tarja) Raportti 12/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 8.8.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>.

Heino, Tarja 2020. Osa IV Tulokset ja kehittämissuhteet. Teoksessa Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. (toim. Heino, Tarja) Raportti 12/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 26.2.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu - teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hotari, Kaisa-Elina, Oranen, Mikko & Pösö Tarja 2012. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä. (toim. Bardy, Marjatta & Heino, Tarja). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Howlett, Marnie 2021. Looking at the “field” through a Zoom lens: Methodological reflections on conducting online research during a global pandemic. *Qualitative Research* 22(3). Hakupäivä 20.3.2023. <https://doi.org/10.1177/1468794120985691>.

Ikonen, Riikka, Eriksson, Pia & Heino, Tarja 2020. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset: Kouluterveyskyselyn tuloksia. Työpäpaperi 35/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 20.2.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-570-4>.

Juhila, Kirsi. Tyypittely. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (toim. Jaana Vuori). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 10.1.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>.

Kallio, Aku. Litterointi. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (toim. Jaana Vuori). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 10.1.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>.

Karppinen, Seija 2000. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: omahoitajamenetelmä. Teoksessa Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksessa. (toim. Tervonen-Arnkil, Kaisa). Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Kaikko, Kirsi & Friis, Leila 2012. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä. (toim. Bardy, Marjatta & Heino, Tarja). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Karvinen-Niinikoski, Synnöve, Salonen, Jari, Meltti, Tero, Yliruka, Laura, Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim Johanna 2005. Konstikas sosiaalityö 2003 - Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuudennäkymät. Sosiaali- ja terveysministeriö. Hakupäivä 10.1.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72466/Selv200528.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kettunen, Jyrki, Kärki, Anne, Näreaho, Susanna & Päällysaho, Seliina 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Hakupäivä 21.3.2023. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Kyrönseppä, Ulla & Rautiainen, Juha-Matti 1993. Lapsi laitoksessa. Helsinki: WSOY.

Kyrönseppä, Ulla, Rautiainen, Juha-Matti & Airio, Tuomo 1990. Omahoitajamenetelmä. Lastensuojelun laitoshuollon neuvottelukunnan julkaisuja 3. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto Ry

Känkänen, Päivi 2012. Siirtymät sijaishuollossa – hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä. (toim. Bardy, Marjatta & Heino, Tarja). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Känkänen, Päivi 2020. Taiteen merkitys nuorten itsetuntemuksen ja motivaation rikastamisessa. Teoksessa Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. (toim. Heino, Tarja) Raportti 12/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 26.2.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>.

Laajasalo Taina, Manninen Marko 2020. Väkivaltaa ja kaltoinkohtelua kokeneiden sijoitettujen nuorten traumakokemukset ja hoito. Teoksessa Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. (toim. Heino, Tarja) Raportti 12/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 8.8.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>.

Laakso Riitta 2012. Lastensuojelun laitostyön arki ja ammatillisuus. Teoksessa Jahnukainen, Markku Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Laaksonen Sari, 2004. Huostaanoton, sijaishuollon ja jälkihuollon laatu. Teoksessa Lastensuojelu tänään. (toim. Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne). Helsinki: Tammi.

Malja, Marjo, Puustinen-Korhonen Aila, Petrelius, Päivi & Eriksson Pia (toim.) 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8. Sosiaali- ja terveysministeriö. Hakupäivä 8.2.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4067-3>.

Näkki, Pirjo & Sayed, Terttu (toim.) 2015. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Partanen, Irmeli 2005. Arvot ja eettiset periaatteet käytännön kivenä – dialogi sijaishuollon käytännön ja Martti Lindqvistin ajatusten välillä. Teoksessa Oljista, risuista vai tiilestä = Artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa (toim. Laaksonen, Sari & Kemppainen, Martti). Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.

Pölkki, Pirjo 2004. Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa Lastensuojelu tänään. (toim. Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne). Helsinki: Tammi.

Pösö, Tarja 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Lastensuojelu tänään. (toim. Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne). Helsinki: Tammi.

Räty, Tapio 2019. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Santalahti, Niina. 2020. Omaohjaajan käsikirja: Omaohjaajatyöskentelyn kehittäminen lastensuojelulaitoksessa lapsia kuullen. Opinnäytetyö. Hakupäivä 16.2.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020120726616>.

Sinkkonen, Jari 2015. Omahoitaja lapsen ja nuoren kasvun tukena. Teoksessa Lapsi uusissa oloissa – Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta (toim. Sinkkonen Jari & Tervonen-Arnkil Kaisa). Helsinki: Duodecim

Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto SOAMK 2023. Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. Hakupäivä 26.2.2023. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>.

Tiili, Anna 2020. Katsaus kotimaisiin sijaishuoltoon kehiteltyihin menetelmiin ja hyvin käytäntöihin. Teoksessa Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. (toim. Heino, Tarja) Raportti 12/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 11.1.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-569-8>.

Timonen-Kallio, Eeva 2007. Lastenkodin omahoitajan sosiaalipedagoginen osaaminen. Sosiaalipedagoginen Aikakauskirja, 8, 51–76. Hakupäivä 13.2.2023. <https://doi.org/10.30675/sa.120125>.

Timonen-Kallio, Eeva 2010. Umbrella -työkirja – itsenäisen elämän ABC. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 50. Hakupäivä 16.2.2023. https://julkaisut.turkuamk.fi/umbrella_esimateriaali.pdf.

Timonen-Kallio, Eeva, Yliruka, Laura & Närhi, Pekka 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospalveluksen mallinnus. Työpaperi 23/2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-866-1>

Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A 2018. Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa Kokemuksen tutkimus VI. (toim. Toikkanen Jarkko & Virtanen Ira A.). Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi. Lapland University Press. Hakupäivä 13.2.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hakupäivä 10.1.2023. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>.

Whittaker, James K., Holmes, Lisa, del Valle, Jorge F., Ainsworth Frank, Andreassen, Tore, Anglin, James, Bellonchi, Cristopher, Berridge, David, Bravo, Amaia, Canali, Cinzia, Courtney, Mark, Currey, Laurah, Daly, Daniel, Gilligan, Robbie, Grietens, Hans, Harder, Annemiek, Holden, Martha, James, Sigrid, Kendrick, Andrew, Knorth, Erik, Lausten, Mette, Lyons, John, Martin, Eduardo, McDermid Samantha, McNamara, Patricia, Palareti, Laura, Ramsey, Susan, Sisson, Kari, Small, Richard, Thoburn, June, Thompson, Ronald & Zeira Anat 2016. Therapeutic Residential Care for Children and Youth: A Consensus Statement of the International Work Group on Therapeutic Residential Care. Hakupäivä 13.2.2023. <http://dx.doi.org/10.1080/0886571X.2016.1215755>.

TEEMA	ALATEEMA	ESIMERKKIKYSYMYKSIÄ
Arki sijaishuollossa	- Toiminnalle määritellyt arvot ja tavoitteet - Arki sijaishuollossa	- Miten kuvailisit sijaishuollon tarkoitusta? - Millaista on sijaishuollon arki?
Omaohjaajuus työmenetelmänä	- Suunnitelmallisuus - Arjen jäsentäminen - Luottamus- ja kiintymyssuhteen luominen - Omaohjaajuuden merkitys - Lapsen tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen - Yhteistyö lapsen perheen kanssa	- Miten kuvailisit omaohjaajatyötä? - Mikä omaohjaajatyössä on erityistä ja merkittävää? - Millaisena koet luottamus-suhteen rakentamisen sijoitetun lapsen kanssa? - Miten tunnistat sijoitetun lapsen tarpeita? - Minkälaista yhteistyötä teet lapsen perheen kanssa?
Menetelmät ja orientaatiot	- Menetelmien tavoitteellisuus - Kuntouttavat työmenetelmät - Traumanäkökulma - Turvallinen kasvuympäristö - Kasvattavat työmenetelmät - Yhteisöllisyys arjessa - Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	- Mitä menetelmiä tunnet? - Millaisia menetelmiä käytät työssäsi omaohjaajana? Nimeä käyttämäsi menetelmät. - Onko menetelmien käyttö helppoa ja luontevaa? Miksi on? Miksi ei ole? - Millaisia kokemuksia sinulla on menetelmien käytöstä?

	- Itsetuntemuksen kehittäminen - Vahvuuksien opettelu - Toimijuuden vahvistaminen - Elämässä kohtattujen tilanteiden käsittely - Tilanteen hahmottaminen - Asioiden selittäminen ja jäsentäminen - Menetelmien soveltaminen ja käyttökokemukset - Teoriat menetelmien takana - Työntekijöiden koulutuksen ja osaamisen eroavaisuudet	- Miten menetelmien käyttö tukee omaohjaaja työn toteuttamista? - Miten menetelmien käyttö tukee sijoitettua lasta? - Millaisissa tilanteissa käytät menetelmiä? - Millaiset menetelmät ovat mielestäsi toimivia omaohjaajatyössä? - Millaisia haasteita olet kohdannut menetelmien käyttämiseen liittyen? - Millaista koulutusta olet saanut menetelmien käyttöön? - Toivotko saavasi koulutusta menetelmien käyttöön? Millaista koulutusta toivot?

Hei sijaishuollossa työskentelevä omaohjaaja!

Olen sosionomiopiskelija Oulun ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyönä laadullista tutkimusta, jonka aiheena on sijaishuollossa omaohjaajana työskentelevän kokemukset omaohjaajatyössä käytettävistä menetelmistä. Olen kiinnostunut kuulemaan ajatuksianne ja kokemuksianne erilaisista menetelmistä ja niiden käytöstä omaohjaajatyön tukena. Haluan saada tietoa siitä, millaisia menetelmiä omaohjaajatyössä käytetään, mitä ajatuksia menetelmien käytöstä herää ja miten menetelmien käyttö koetaan. Toivon, että Teiltä löytyy kokemusta omaohjaajatyöstä vähintään vuoden ajalta.

Tutkimus toteutetaan yksilöhaastatteluina. Haastattelu vie aikaa noin tunnin ja haastattelu toteutetaan työajallanne. Haastattelu toteutetaan etänä Teamsin välityksellä. Lähetän haastattelun teemarungon Teille jo etukäteen, jotta voit tutustua siihen. Pyydän Teitä allekirjoittamaan haastattelun suostumuslomakkeen.

Haastattelut ovat luottamuksellisia enkä kerää tunnistetietoja haastateltavista. Teillä on oikeus kieltäytyä haastattelusta missä vaiheessa tahansa. Haastattelut nauhoitetaan luotettavuuden takaamiseksi ja haastattelusta saamistani vastauksista koostan tutkimustuloksen. Nauhoitettuja haastatteluaineistoja säilytetään salasanalla suojatussa tietokoneessa, niitä käytetään vain tähän opinnäytetyöhön ja ne hävitetään tutkimustyöni valmistuttua. Tutkimustulokset ja tutkimustyön raportti julkaistaan Theseuksessa, josta Te voitte sen lukea. Tutkimusorganisaatiota ei nimetä raportissa, joten työpaikkaanne ei voida tunnistaa.

Pyydän Teitä ilmoittamaan halukkuudesta osallistua haastatteluun 16.4.2023 mennessä sähköpostitse. Haastattelut toteutan mahdollisimman pian ilmoittautumisajan päätyttyä. Pyydän Teitä ilmoittamaan, mihin osoitteeseen haluatte Teams-kutsun. Yhteystiedoista muodostuvaa rekisteriä käytetään ainoastaan tämän tutkimuksen toteuttamiseen ja rekisteri hävitetään, kun haastattelu on tehty. Mikäli Teille herää jotain kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen, vastaan Teille mielelläni! Osallistuminen haastatteluun on merkityksellistä.

Ystävällisin terveisin

Kati Ylitalo, o0ylka01@students.oamk.fi, Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Oulun ammattikorkeakoulu

Haluan osallistua Kati Ylitalon opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun, jossa keskustelemme ohjaajan kokemuksista liittyen omaohjaajatyön tukena käytettäviin menetelmiin.

Olen tietoinen, että haastattelu nauhoitetaan ja tallennetaan ja haastatteluaineisto hävitetään, kun sen käytölle ei ole enää tarvetta. Annan suostumukseni siihen, että sanomisiini käytetään opinnäytetyön tutkimisaineistossa. Haastatteluani ja vastauksiani ei voida yhdistää suoraan minuun.

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus ja nimenselvennys

TEEMA	ALATEEMA	ESIMERKKI-ILMAISU AINEISTOSTA
Luottamus	Luottamus on kaiken perusta	"Koen luottamussuhteen syntymisen ensisijaisena. Kun se omaohjattava tulee, niin en kiirehdi, minä annan aikaa sille, että se lapsikin hyväksyy oman omaohjaajan. Siihen ei voi pakottaa. Luodaan oikeasti hyvä yhteys, sitten lähdetään niitä keskusteluja rakentamaan ja tutustutaan siihen lapseen ja sitten niitä tavoitteita kohti."
	Luottamuksen rakentaminen	" – se ajan antaminen on kaikista tärkeintä niissä arkisissa kohtaamisissa, kuten siinä, että pidetään huolta, että se omaohjaus oikeasti toteutuu aina kun se on kalenteroitu. Nuori osaa odottaa sitä omaohjausaikaa, sellaista, että hänelle on kerran viikossa vähintään se kalenteriin merkattu aika, milloin omaohjaaja on vain häntä varten."
		"Menetelmä itsessään ei auta yhtään mitään, jos nuori ei lähde siihen mukaan, tietynlainen taustatyö pitää olla tehtynä."
		" – tehdään se viikko-ohjelma, niin nuori tai lapsi tietää, että mitä on milloinkin luvassa ja pidetään niistä kiinni, niin siitä syntyy turvallisuuden tunnetta."
		"Kun lapsi tietää mitä voi ohjaajaltaan odottaa, eikä hänen tarvitse epäroidä tämän suhteen."
		"Avainsanana luottamuksen rakentamisessa on turvallisuus, selkeys ja ennakoitavuus."
		" – jokainen puhaltaisi samaan hiileen, että siellä ei hirveästi ole erilaisia käytänteitä, voisiko sekin aiheuttaa turvattomuuden tunnetta – –"

		“Olen opiskellut dialogista ohjausta, siellä korostetaan yhteyden saamista lapseen. Se luottamussuhde on mielestäni kaiken a ja o.
	Luottamuksen puuttuminen	” – – todella monesti sosiaalityöntekijä tai omaohjaaja tai kuka tahansa siinä vaihtunut, tai kotona ihmiset ovat lähteneet tai hylänneet – – siihen oikeasti pitää nähdä aikaa ja vaivaa, että saa sen luottamussuhteen rakennettua. ”
		”Siihenkin, kuten kaikkeen muuhunkin, nuoren lähtökohdat vaikuttavat ihan hirveästi. Jos siellä on hirveän rikkonaista taustaa, tai luottamus petetty useaan otteeseen, uuden luottamussuhteen rakentaminen järjestelmässä on hyvin haastavaa.”
		” – – vaihtuvuus on tosi voimakasta. Se on haaste myös, että lapsethan sitten ajattelevat, että miksi tähän sitoutuisi, koska kohta kuitenkin vaihtuu taas ihminen.”
		”Se on tosi haurasta, että sen kyllä äkkiä sitten menettää myös, jos ei elä niiden sanojensa mukaan. Pystytkö lupaamaan, että tänään tehdään sitä, sitten saattaakin yksikön tilanne muuttua. Onkin auton meno, tulee joku akuuttitilanne ja sitten pitääkin perua siltä lapselta (luvattu asia), että ”anteeksi, me ei voidakaan nyt mennä sinne”, se on todella haastavaa.”
Lapsen sijoituksen syy ja historian merkitys menetelmien käytössä	Sijoitus	” – – (Se on) joka ikistä nuorta koskevaa se kasvun ja kehityksen turvaaminen ja lapsen tarpeisiin vastaaminen.” ” – – on sitä aikaa työstää sitä asiaa, että ei olla vielä siellä 16–17-vuotiaana, silloin voi olla jo niin, että on jo liian myöhäistä pystyä vaikuttamaan, sillä tasolla millä haluttaisiin – –”

		”Jos vanhempien, tai läheisten, tai ketä siinä on siinä lapsen perheessä, eivät enää riitä siihen (lapsesta) huolehtimiseen, tai sitten ei riitä resurssit tai osaaminen, niin me huolehditaan.”
	Historia ja sijoituksen syyt	” – – menetelmien avulla voi päästä niin sanotusti pintaa syvemmälle asioissa ja varsinkin, jos on oikeasti vaikeita aiheita käsiteltävänä, menetelmien avulla on ehkä helpompi niitä käsitellä.” “ – – nuoria, jotka ovat saattaneet olla järjestelmän piirissä jo pitkään, on myös niitä, jotka ajattelevat, että ei taas tuota samaa, olen ympyröinyt sieltä ne samat voimavarat 170 kertaa tässä muutaman vuoden aikana.” ”Riippuu nuortenkin psyykkisestä voinnista, jos on muutenkin ehkä se luottamus vähän rakoillut ja asenne on vähän negatiivisempi, niin on hankala menetelmiä saada nuoren kanssa tehtyä.” ”Jos lapsi on täysin vastarinnassa koko sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa, siinä on aika tyhjiä lauseita laittaa mitään omaohjaajatyöstä, että jos sillä on kaikkeen vastaus, ettei aio osallistua yhtään mihinkään teidän kanssanne.” ”Menetelmät ovat niin sanotusti kättä pidempää, keskustelu ei ole vain pelkästään face to face -keskustelua.”
	Nykyhetki	”(Lapset) voivat olla niin taantuneita, tai vuorovaikutustaidot ovat ihan pyöreä nolla, tai tunnetaidot ovat täysin nolla, pitäisi lähteä niin pikkuasioista liikkeelle – –” ”Asiakas oli, melkein voisi sanoa, että hän oli mutisti, hän ei suostunut puhumaan kuin käytännössä ihan muutamalle, jos käytännössä heillekään. Tee tällaisen lapsen kanssa omaohjaajatyötä, kun lapsi ei

		suostu edes katsomaan silmiin, tai millään tavalla vuorovaikuttamaan kanssasi.” ” – ja minkälainen ryhmädynamiikka on, jos siinä on sellaisia lapsia ryhmässä, jotka eivät tule keskenään toimeen, niin et saa [menetelmää toimimaan].”
Menetelmien käyttö sijais- huollon ar- jessa	Tarkoituksenmukai- suus	” – ehkä suurin juttu on siinä se, että se on aina tarkoituksen mukaista ja harkittua, että ei vaan mennä se menetelmä edellä, vaan mennään se nuori ja hänen tilanteensa edellä. Mikä häntä oikeasti hyödyttää, eikä vaan se, että minä voin kirjata, että minä olen käyttänyt tällaista tosi hienoa ja pitkälle vietyä menetelmää hänen kanssaan – –” ” – lähdetään nuoren tarpeista liikkeelle, eikä siitä, että haluan käyttää tätä menetelmää, miten saisin sen muokattua tämän nuoren tilanteeseen?”
	Puheeksi ottamisen keino ja syventyminen lapsen asioihin	” – menetelmien avulla voi päästä niin sanotusti pin- taa syvemmälle asioissa ja varsinkin, jos on oikeasti vaikeita aiheita käsiteltävänä, menetelmien avulla on ehkä helpompi niitä käsitellä.” ” – kun tuleekin koulusta puhelu, että hei, lapsi on ottanut puheeksi tällaisen asian, että voisiko olla, että tällainen asia on hyvä käsitellä yksikössäkin läpi – –” ” – he ovat itsekin päässeet näkemään, että hei totta, tälle on paljon syytä, miksi olen nyt tässä pis- teessä – –” ” – tehdään (lapsen kanssa) tulevaisuusjanaa niin se, että hei, oikeastaan nyt kun on hetken aikaa ollut täällä, tulevaisuudessa näkyikin ehkä myönteisem- piä asioita, mitä jossakin kohti (ajatteli) – –” ”Tutustutaan siihen nuoreen eri näkökulmista.”
	Menetelmien käyttö si- joituksen eri vaiheissa	”On hyvin monesti alkuun kaikenlaisia menetelmiä ja lomakkeita ja vastaavia. Mutta sitten kun on nuoria,

		ketkä ovat olleet useamman vuoden sijoitettuna, ne menetelmät ovat siinä kohti todella harvoin käytössä, se on enemmän sellaista turvallisen aikuisen ajan antamista – –”
		“Aluksi omaohjaajatyö on tiiviimpää, on tutustumis-keskustelut ja vastaavat, niissä käydään läpi lapsen omiakin toiveita ja haaveita ja että ymmärtääkö lapsi miksi hän on täällä ja mikä on hänen tavoitteensa.”
	Menetelmien soveltaminen käytännössä	” – – jotkut menetelmät ovat tosi tarkkoja, et voi sanoa, että käytät sitä menetelmää, jos se ei ole mennyt täysin sen oppikirjan mukaan. Se on hankalaa, jos sosiaalityöntekijä on velvoittanut, tai puitesopimus velvoittaa, että pitää käyttää tiettyjä menetelmiä.”
		”Toisaalta voidaan kirjata eri tavalla, me joudutaan kiertämään se asia, sanotaan, että me tehtiin menetelmää mukaillen.”
		” – – soveltamista pitää tehdä niin monessa asiassa ja yksilöllisesti räätälöidä arkea, niin sitten pitää hyvin paljon räätälöidä näitä, mitä käytettäviä menetelmiä on.”
		” – – lasten vireystilaa ja sietoikkunaa joudutaan niin paljon miettimään, että milloin meillä on sopiva hetki keskustella. Onko se aamulla, vai heti koulun jälkeen, vai illasta, vai milloin lapsella on sellainen sopiva vireystila siihen, että lapsi pystyy ottamaan vastaan. Ja jos on palaveripäivä ollut, onko silloin parempi, ettei puhuta ollenkaan näistä asioista?”
		” – – että siinä on jotain lisää, niin sanotusti. Niitä lapsia saa vähän huijattua, että tuleekin ihan eri tavalla pohdintaa ja erilaisia ajatuksia. Verrattuna, että siinä ei olisi mitään (menetelmää) käytössä.”

		” – pitää ohjaajalla olla oikeasti pelisilmää lukea sitä ja luovuutta soveltaa sitten vaikka niitä menetelmiä, että se sopii aina kohdehenkilöön – –”
		” – aina, kun tulee erilaisia ilmiöitä ja erilaisia asiakasprofiileja, huomaa taas, että mitä menetelmiä ehkä tarvitsisi käydä [opiskelemissa] – –”
		” – aikuisellakin voi olla tosi hankalaa puhua, vaikka tunteista, saati lapsella, jonka aivot eivät ole välttämättä täysin kehittyneet. Ala sitten puhumaan hyvin abstrakteista asioista tai ala selittää auki jotakin käsitettä, mitä se tarkoittaa. Onhan se tosi haastavaa. Jos ne ovat aikuisten tasolla oleville ihmisille hankalia työstää, saati sitten lapsille, joilla on kehitysviivästymää, ymmärryksen ja hahmottamisen ongelmaa, se on tosi hankalaa.”
		“Tehdään nuoren kanssa jotakin siinä samalla, kun käydään keskusteluja, tai sitten otetaan kortteja tai muita vastaavia kaveriksi. Koen nekin menetelmiksi, vaikka niillä ei ole hienoja nimiä.”
		“Menetelmien käyttö vaatii harjoittelua ja kokeilua rohkeasti, ennen kuin niiden käyttö alkaa sujua.”
		“Menetelmien käyttö on välillä keinotekoisia. Lapsille on tosi haastavaa asettua vuorovaikutukseen tai tulla saman tien vastarinta, että koska me istumme tässä ja keskustelemme tästä asiasta, niin en tiedä eikä minua kiinnosta. Tulee defenssit, ei haluta olla siinä keskustelussa, suojataan itsensä keskustelulta.”
	Omaohjaajien käyttämät menetelmät	” – – kaikki tutustumiskeskustelut ja vastaavat – –”
		” – – omaohjaajuutta pidetään jo merkittävänä juttuna, ei ole se pointti, että onko siellä joka kerta joku

		verkostokartta tai elämänjana, vaan ihan vuorovai- kutus ja arvostava kohtaaminen, ne ovat ne perusju- tut.”
		“Lapset puheeksi -menetelmä on käytössä joka nuor- ren kohdalla.”
		“Verkostokartta on myös sellainen, mikä on aika useasti tehty – – elämänjana on myös sellainen, mitä käytän paljon.”
		“Yritysten tarjoamista menetelmistä (Pesäpuun) Oma Boxi on ollut sellainen, mitä on hyödynnetty meidän yksikössämme.”
		“(Elämänjanaa) on jatkettu sillä, että tehdään tule- vaisuusjanaa – –”
		“Dialogisen ohjauksen menetelmiä voi käyttää siten, että voi tutkailla lapsen kanssa yhdessä, mitä haas- teita vuorovaikutuksessa voi olla.”
		“En ole käynyt motivoivan haastattelun koulutusta erikseen, mutta se mitä olen kuullut, se on tuttua.”
		“Meillä on käytössä ainakin perhetyön menetelmiä, osallistavia menetelmiä, neuropsykiatrista valmen- nusta, dialogista ohjausta, lapset puheeksi menetel- mää – – ART menetelmää.
		“Korttien avulla, missä on apukysymyksiä, ne ovat tosi hyviä, kun nuori ei koe, että se on haastatteluti- lanne, vaan sellaista rennompaa ja erilaista keskus- teluaikaa.”
		“Tunteet, tunteiden säätely ja se tunnekasvatus, se on sellainen mihin itse kaipaisin koulutusta.”
		“Tunnen luovia menetelmiä, kuten maalaus ja musii- kin hyödyntäminen sekä toiminnallisia menetelmiä, kuten elämänjana, kuvat ja kortit, esimerkiksi tunne- kortit, pelit ja erilaiset lomakkeet ja testit, kuten re- silienssimittari.”

		” – – olemme käyttäneet hengitysharjoitusta, kehon rentoutusta, kuten hyppiminen, jne., stressipalloa sekä omassa huoneessa yksin rauhoittumista keinoina hallita tunteita ja rauhoittua ja rauhoittumisen jälkeen olemme purkaneet tilannetta mm. tunnekorttien avulla.”
		” – – päihdekeskusteluihin minulla on YADin kortteja.”
		” – – on se Mielen treeni -vihko, jos sitä työstää nuoren kanssa, niin onhan sekin menetelmä. Sitten on näitä Pesäpuun erilaisia kortteja, nekinhän ovat menetelmiä.”
Työyhteisön vaikutus menetelmien käytössä	Sitoutuminen	”Jos meillä on kalenterimerkinnyt, että on yhteinen omaohjaajatuokio, käydään vaikka kolmestaan tai nelistään jotakin keskustelua, niin on voitukin ottaa siihen kohtaan palkatonta tai lähteä jo etuajassa pois töistä. Se sitoutuminen siihen omaohjaajuuteen voi olla tosi heikkoa, tai sitten sitoutuminen niihin yhteisiin asioihin. Ei välttämättä hoksata lukea sitä kalenteria – –”
		”Kaikki ohjaajat eivät välttämättä sitoudu menetelmien käyttöön, ja tällöin menetelmä ei tuo täyttä hyötyä työhön lapsen kanssa.”
		”Olen huomannut, ettei menetelmiä käytetä systemaattisesti sijaishuollossa. Jotta menetelmä saataisiin systemaattiseksi osaksi työtä, on jokaisen ohjaajan sitouduttava siihen ja sen käyttöön sijoitetun lapsen kanssa.”
	Asenne	”Ihmiset ovat hyvin eri periaatteella töissä ja toiset käyvät siellä hoitamassa tonttinsa ja toiset haluavat tehdä niin perusteellisesti kuin voi vaan ikinä tehdä sitä työtä – –”

		"Kun muut ohjaajat eivät koe asiaa merkittäväsi, ve-sittyy koko idea." "Miten työkaverit suhtautuvat menetelmiin, jos siellä hirveän julkisesti höpötellään, että tuommoiset on ihan höpöhöpöä huuhaata ja jos ne nuorukaiset vielä kuulee sen, niin se vaikuttaa tosi paljon siihen, miten saat sitten vielä markkinoitua sen menetelmän, että tämä on hyvä juttu, että lähdetään kokeilemaan." "Voi olla, että työntekijän oma motivaatio ei riitä oikein niiden menetelmien kanssa." "Kun on (itse) niin hirveän kiinnostunut, että on pysynyt sitten niitä tietoja lukemaan netistäkin." "– vertailee vaikka työkavereitaan, että miten he tekevät sitä omaohjaajatyötä, niin on kyllä niin miljoona eri tapaa, millä tavalla sitä tehdään."
	Resurssit työyhteisössä	"Työkokemus ja tiimi on opettanut, esimerkiksi Oma boxi, olemme yhdessä tiimin kanssa katsoneet, että mitä se sisältää ja miten sitä käytetään." "Ei ole välttämättä riittävää resurssia toteuttaa sitä työskentelyä. Voi olla, että työntekijän motivaatio ei riitä niiden menetelmien ylläpitoon. Voi olla, että lapsen tilanne on niin haastava, että ei voi tehdä menetelmällistä työskentelyä." "Työnantaja tarjoaa koulutuksia ja sitten kun itse on halukas opiskelemaan, niihin koulutuksiin pääsee mukaan. Se on todella mukavaa, että työnantaja mahdollistaa ne työajalla käytäväksi." "Varmasti uusilla työntekijöille olisi hyväkin, että pysyttäisiin käymään menetelmiä läpi. Muistan itse sen kaaoksen, kun tuli, että nyt aletaan tehdä omaohjaajatyötä. Pitäisi miettiä perehdytyksenkin kannalta,

		että miten se omaohjaajatyö tehdään helposti sisäistettäväksi ohjaajille.”
		”Toivoisin käytännön läheistä koulutusta, jossa eri menetelmiä opeteltaisiin käyttämään käytännössä. Koulutukseen osallistuisi koko työryhmä, jolloin menetelmät olisi helpompi ottaa käyttöön sijaishuollon arkeen.”
		” – – joutuu itse opiskella ja tutkia ja ottaa selvää, mitä menetelmiä on, ei niihin hirveästi ole ollut koulutuksia saatavilla. Aika vähän työnantaja niihin kannustaa, toki sitten on nämä vakiot, mitkä vuosittain pyörivät, lapset puheeksi menetelmää, arttia ja dialogista ohjausta, niihin saa koulutusta. Sitten muut työkalut, mitä voisi omaohjaajatyöskentelyssä tai pienryhmissä hyödyntää, niihin ei ole tullut (mahdollisuutta) työnantajan kautta.”